

การจัดตั้ง องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

กรมชลประทาน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา

การจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

ผู้เขียน   กลุ่มงานพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ

พิมพ์ครั้งแรก   จำนวน 20,000 เล่ม

ปีที่พิมพ์   พฤศจิกายน 2548

จัดพิมพ์โดย   กลุ่มงานพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ ส่วนบริหารจัดการน้ำ
สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
811 ถนนสามเสน แขวงนครไชยศรี เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
โทร. 0-2241-5052 โทรสาร 0-2241-2365

[http : //www.rid.go.th/waterm](http://www.rid.go.th/waterm)

E-mail : waterm2020@yahoo.com

พิมพ์โดย   บริษัท แอร์บอร์น พรินต์ จำกัด
1519/21 ลาดพร้าว 41/1 แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง
กรุงเทพมหานคร 10310
โทร. 0-2939-9700 โทรสาร 0-2512-2208

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging In Publication Data

กรมชลประทาน, สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ

การจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน..

กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน, 2548.

1. การใช้น้ำ.   2. ชลประทาน.   I. ชื่อเรื่อง.

333.913

ISBN 974-403-350-9

คำนำ

น้ำ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด และมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมวลมนุษยชาติ ปัญหาเรื่องน้ำในวันข้างหน้าจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ทิศทางการบริหารจัดการน้ำของกรมชลประทาน จึงมุ่งไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำจากน้ำชลประทานด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างจริงจัง

การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษากกรมชลประทานได้จำแนกออกเป็น 11 กิจกรรม ที่จะต้องดำเนินงาน ประกอบด้วย

- กิจกรรมที่ 1 การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม
- กิจกรรมที่ 2 การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม
- กิจกรรมที่ 3 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)
- กิจกรรมที่ 4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน
- กิจกรรมที่ 5 การยกระดับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน
- กิจกรรมที่ 6 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน
- กิจกรรมที่ 7 การจัดตั้งกองทุนชลประทาน
- กิจกรรมที่ 8 การจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่อกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน
- กิจกรรมที่ 9 การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา
- กิจกรรมที่ 10 การประเมินความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน
- กิจกรรมที่ 11 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ

การจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหนทางให้เกษตรกร ชุมชน เกิดการเรียนรู้ ร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่มุ่งแก้ไขปัญหาของสังคม ชุมชน เป็นสำคัญ ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการบริหารจัดการน้ำที่แท้จริง

ขอคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้อ่านหนังสือเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ในการทำงาน และการปรับปรุงหนังสือให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ในโอกาสต่อไป

กลุ่มงานพัฒนาการบริหารจัดการน้ำ
ส่วนบริหารจัดการน้ำ สำนักอุทกวิทยาและบริหารน้ำ
กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
พฤศจิกายน 2548

สารบัญ

คำนำ	3
บทที่ 1 การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม	7
1.1 ความหมาย	9
1.2 การดำเนินงานการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา	9
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
บทที่ 2 องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	13
2.1 ความหมาย	14
2.2 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	18
2.3 ประวัติการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานในประเทศไทย	18
2.4 โครงสร้างการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	21
2.5 บทบาทหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ตามโครงสร้างการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	29
2.6 บทบาทหน้าที่โดยรวมของคณะกรรมการองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	34
2.7 กิจกรรมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	35
2.8 การขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชีองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	36
2.9 บทบาทความรับผิดชอบขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	40

บทที่ 3 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) 41

- 3.1 แนวทางในการจัดตั้งและบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำให้เข้มแข็ง 42
- 3.2 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) 43

บทที่ 4 การยกระดับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน 49

- 4.1 การยกระดับจากกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) 50
เป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน
- 4.2 การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน 62
เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน
- 4.3 การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน 65
เป็นสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน
- 4.4 การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน 68
เป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน

สารบัญตาราง

ตารางที่ 2.1	การเรียกชื่อตำแหน่งในองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ในด้านการบริหารจัดการน้ำ	28
ตารางที่ 2.2	คุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้ปกครองแต่ละตำแหน่ง	33
ตารางที่ 2.3	สรุปองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานที่กำหนดให้ขึ้นทะเบียน หรือขึ้นบัญชีไว้กับกรมชลประทาน	38
ตารางที่ 2.4	นายทะเบียนและหน่วยงานผู้ให้เลขทะเบียน องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยกรมชลประทาน	39

สารบัญรูป

รูปที่ 1.1	ความสัมพันธ์ของ 11 กิจกรรมการมีส่วนร่วม ด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา	11
รูปที่ 2.1	แผนผังแสดงขอบเขตขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	17
รูปที่ 2.2	โครงสร้างการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)	23
รูปที่ 2.3	โครงสร้างการบริหารจัดการการใช้น้ำชลประทาน	24
รูปที่ 2.4	โครงสร้างการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน	25
รูปที่ 2.5	โครงสร้างการบริหารสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน	26
รูปที่ 2.6	โครงสร้างการบริหารสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน	27

บทที่ 1

การบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

บทที่ 1

การบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรมีส่วนร่วม

ในปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ ในโลก รวมทั้งประเทศไทย ต่างก็ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำในทุกภาคส่วน โดยทวีความถี่และความรุนแรงยิ่งขึ้น

น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด แต่ความต้องการใช้น้ำในทุกภาคส่วนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอุปโภคบริโภค ตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวของเมือง และความต้องการอาหารเพิ่มขึ้น รวมทั้งปริมาณน้ำที่จำเป็นต่อการรักษาระบบนิเวศน์และสัตว์น้ำ ฯลฯ

ภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นภาคที่ใช้น้ำมาก และถูกเพ่งเล็งว่าเป็นภาคที่ใช้น้ำเปลือง และได้ผลตอบแทนต่ำกว่าภาคอื่น ๆ จึงถูกเรียกร้องให้ใช้น้ำอย่างประหยัดและมีความยั่งยืน ดังนั้น ทิศทางการบริหารจัดการน้ำชลประทานในอนาคตจึงมุ่งไปที่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำประโยชน์จากน้ำชลประทานที่ได้รับการพัฒนาแล้ว แทนการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อขยายพื้นที่ชลประทาน เป็นหลัก โดยการปรับเปลี่ยนจากการพัฒนาเชิงปริมาณ (Quantitative Oriented) ไปเป็น การพัฒนาเชิงคุณภาพ (Qualitative Oriented) ด้วย **“ยุทธศาสตร์การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Approche)”** เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพกาชลประทานด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) เพื่อเพิ่มคุณค่าของน้ำชลประทาน **โดยมีขบวนการที่สำคัญที่สุดคือการส่งเสริมให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำชลประทานอย่างจริงจัง**

1.1 ความหมาย

การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม (Participatory Irrigation Management : PIM) หมายถึงการบริหารจัดการชลประทาน โดยเกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทาน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการบริหารจัดการชลประทาน เข้ามามีส่วนร่วมกับกรมชลประทาน ในการตัดสินใจบริหารจัดการ และดำเนินงานกิจกรรมชลประทาน ทั้งในด้านการก่อสร้างและด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกันหรือได้กำหนดขึ้น

นอกจากนี้ การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมตามความหมายของกรมชลประทาน ยังรวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่น อันได้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

1.2 การดำเนินงานการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา

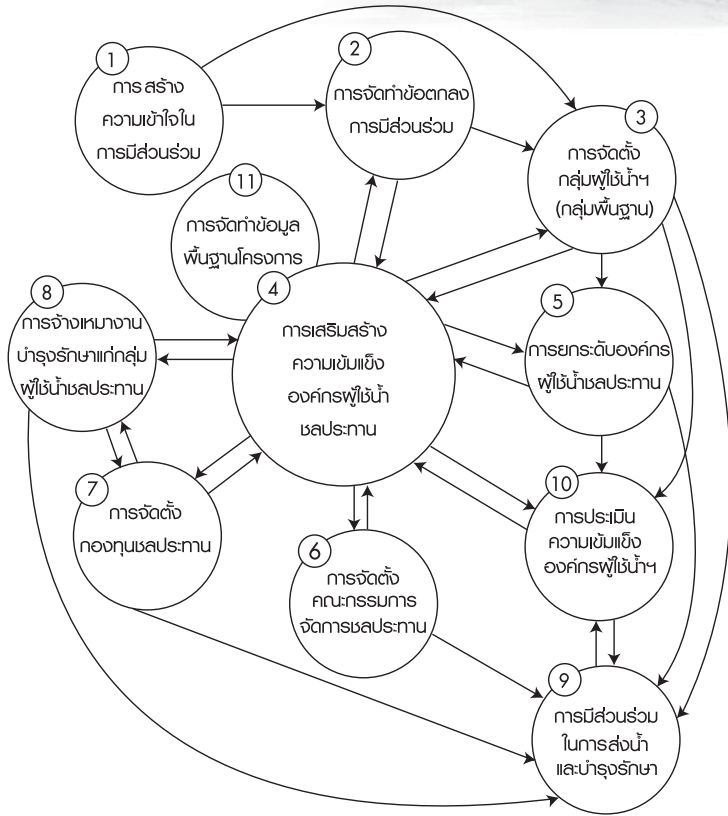
การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา หมายถึง การบริหารจัดการชลประทานทุกระดับของโครงการชลประทาน โดยให้เกษตรกรหรือผู้ใช้น้ำชลประทาน เข้ามามีส่วนร่วมกับกรมชลประทาน ในการตัดสินใจบริหารจัดการ และดำเนินงานกิจกรรมชลประทานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ตามที่ได้ตกลงเห็นชอบร่วมกันหรือได้กำหนดขึ้น โดยการดำเนินงานการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ได้จำแนกออกเป็น 11 กิจกรรม คือ

- กิจกรรมที่ 1 การสร้างความเข้าใจในการมีส่วนร่วม
- กิจกรรมที่ 2 การจัดทำข้อตกลงการมีส่วนร่วม
- กิจกรรมที่ 3 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)
- กิจกรรมที่ 4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน
- กิจกรรมที่ 5 การยกระดับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน
- กิจกรรมที่ 6 การจัดตั้งคณะกรรมการจัดการชลประทาน
- กิจกรรมที่ 7 การจัดตั้งกองทุนชลประทาน
- กิจกรรมที่ 8 การจ้างเหมางานบำรุงรักษาแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน
- กิจกรรมที่ 9 การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา
- กิจกรรมที่ 10 การประเมินความเข้มแข็งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน
- กิจกรรมที่ 11 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานโครงการ

การดำเนินงานทั้ง 11 กิจกรรมดังกล่าว จะดำเนินการครบทั้ง 11 กิจกรรมหรือไม่ หรือจะเริ่มที่กิจกรรมไหนก่อน สามารถประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัฒนธรรม สังคม สภาพภูมิประเทศ ของแต่ละพื้นที่ และความต้องการของเกษตรกรเป็นสำคัญ

แต่ถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ชลประทาน ที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ตระหนักถึงผลประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม และผลักดันการดำเนินงานให้ครบทั้ง 11 กิจกรรม เพื่อสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการน้ำ

รูปที่ 1.1 ความสัมพันธ์ของ 11 กิจกรรมการมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การดำเนินงานการบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วม ดำเนินการโดยให้เกษตรกรและองค์กรปกครองท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมกับกรมชลประทาน ในการบริหารจัดการชลประทานระดับโครงการ ในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา ทำให้เกษตรกรและองค์กรปกครองท้องถิ่น มีความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโครงการชลประทาน ซึ่งนำไปสู่การจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น มีผลทำให้ผลผลิตทางเกษตรเพิ่มขึ้น โดยคาดว่าจะมีประโยชน์เกิดขึ้นดังนี้

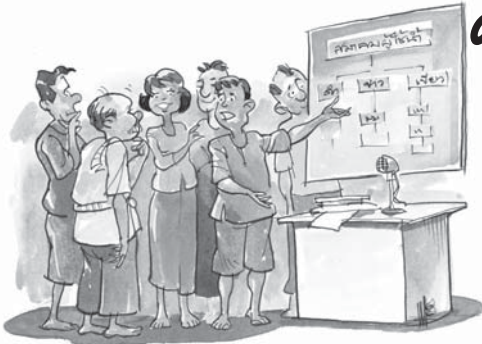
- 1) การก่อสร้างอาคารชลประทาน ทั้งในกรณีก่อสร้างใหม่ หรือปรับปรุงอาคารเก่า สดุดคล้องหรือเป็นไปโดยคำนึงถึงความต้องการของเกษตรกรเป็นสำคัญ
- 2) เกษตรกรและองค์กรปกครองท้องถิ่น มีความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโครงการชลประทาน อันเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเข้าร่วมการบริหารจัดการชลประทานด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน
- 3) การจัดสรรน้ำและบำรุงรักษา มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น โดยการ จัดสรรน้ำ เป็นไปหรือตรงตามความต้องการของเกษตรกรอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และประหยัด
- 4) การบำรุงรักษาระบบชลประทาน ได้รับการดูแลบำรุงรักษาซ่อมแซมเป็นอย่างดี ให้ ใช้งานได้ดีและยาวนานตลอดอายุการใช้งาน
- 5) เกษตรกรในเขตพื้นที่ชลประทานมีรายได้ที่มั่นคงและสูงขึ้น
- 6) ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง
- 7) ลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐ
- 8) เกษตรกรและองค์กรปกครองท้องถิ่น มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมกับภาครัฐ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอีกทางหนึ่งด้วย
- 9) การบริหารจัดการน้ำชลประทานมีความยั่งยืน (Sustainable Irrigation) ซึ่งเป็น เป้าหมายสูงสุดของกรมชลประทาน

บทที่

2

องค์กร

ผู้นำชลประทาน

บทที่ 2 องค์กร ผู้ใช้น้ำชลประทาน

2.1 ความหมาย

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน หมายถึง กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) กลุ่มบริหาร การใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน และ สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน ที่เกิดขึ้นจากการที่เกษตรกรผู้ใช้น้ำในเขตรับน้ำชลประทานได้ รวมตัวกันจัดตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทาน องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานแบ่งตามสภาพด้านกฎหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) ประเภทไม่เป็นนิติบุคคล ได้แก่

- **กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)** (Water Users Group : WUG) มีขอบเขต พื้นที่องค์กรผู้ใช้น้ำ ครอบคลุมพื้นที่แฉกส่งน้ำ 1 แฉก หรือคูน้ำ 1 สาย โครงสร้างองค์กรฯ ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่ม 1 คน (อาจมีผู้ช่วยตามความจำเป็น) และสมาชิกผู้ใช้น้ำ พื้นที่ หนึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำ ไม่ควรมากเกิน 1,000 ไร่

- **กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน** (Integrated Water Users Group : IWUG) มีขอบเขตพื้นที่องค์กรผู้ใช้น้ำ ครอบคลุมพื้นที่คลองส่งน้ำสายใหญ่ หรือคลองซอย หรือคลองแยกซอย หรือโซนส่งน้ำ 1 โซน หรืออาจครอบคลุมพื้นที่ทั้งโครงการชลประทาน แต่มากที่สุดไม่ควรเกิน 20,000 ไร่ ต่อหนึ่งองค์กรผู้ใช้น้ำ

โครงสร้างกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ประกอบด้วยกลุ่มพื้นฐานหลาย ๆ กลุ่ม ที่ใช้น้ำจากแหล่งน้ำหรือคลองสายเดียวกัน มีการบริหารในรูปคณะกรรมการที่เลือกมาจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อจัดการน้ำจากแหล่งน้ำ หรือคลองส่งน้ำสายใหญ่ หรือคลองซอย หรือคลองแยกซอย หรือโชนส่งน้ำ รวมทั้งในระดับคูน้ำ

2) ประเภทเป็นนิติบุคคล ได้แก่

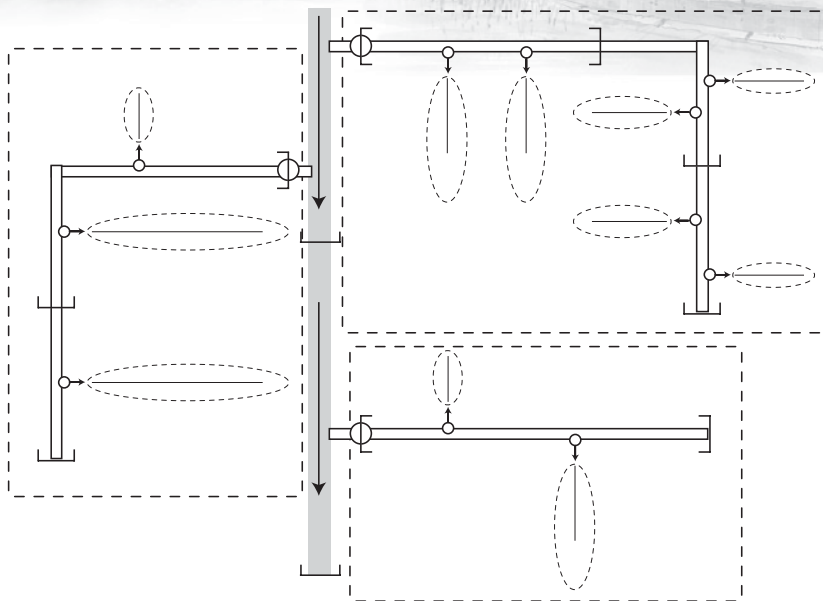
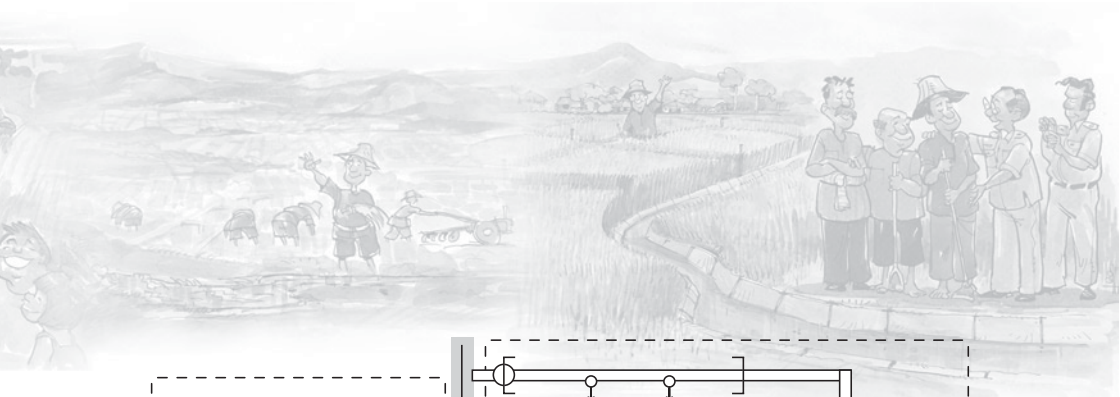
- **กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน** (Farmer Group : FG) จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรไว้กับนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดแห่งท้องที่ที่จะจัดตั้งตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด โดยอาศัยพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม อันได้แก่ การทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง และเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ซึ่งในการดำเนินการผลิต การค้า การบริการ และการดำเนินธุรกิจอื่น ๆ นั้น สามารถนำเงินกำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการกันไว้เป็นทุนสำรอง มาแบ่งเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้ว หรือเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับกลุ่มเกษตรกรในระหว่างปี หรือเป็นเงินโบนัสแก่กรรมการ ผู้ตรวจสอบกิจการ และเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรตามที่กำหนดในข้อบังคับ ฯลฯ

- **สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน** (Water Users Association : WUA) จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับกระทรวงมหาดไทย ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 บรรพ 1 ลักษณะ 2 หมวด 2 ส่วนที่ 2 ว่าด้วย “สมาคม” มาตรา 78-109 มีขอบเขตพื้นที่และโครงสร้างการบริหารองค์กรฯ เช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกระทำการใด ๆ อันมีลักษณะต่อเนื่องร่วมกัน (ซึ่งอาจจะเน้นการจัดการน้ำชลประทานเป็นสำคัญ) โดยมีใช้เป็นการหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน

● **สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน** (Water Users Co-operative : WUC) จัดทะเบียนจัดตั้งเป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานไว้กับกรมส่งเสริมสหกรณ์ โดยอาศัยพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2542 มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการจัดการน้ำชลประทาน การดำเนินธุรกิจสามารถนำผลกำไรมาแบ่งปันกันได้ ขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบของสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานครอบคลุมเช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน และมีโครงสร้างการบริหารองค์กรฯ ในเรื่องการบริหารจัดการน้ำ เช่นเดียวกับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

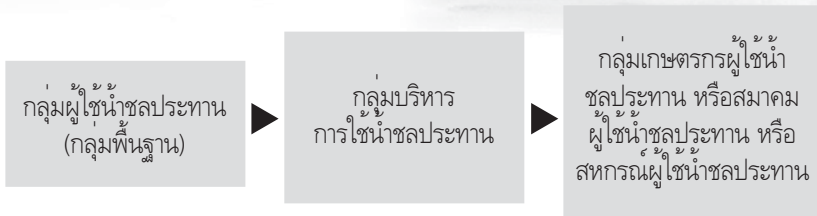
สัญลักษณ์

	กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)
	กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน
	คลองส่งน้ำสายหลัก
	คลองซอย
	คูส่งน้ำ
	อาคารปากคลองส่งน้ำ
	อาคารทดน้ำ
	อาคารปากคูส่งน้ำ

รูปที่ 2.1 แผนผังแสดงขอบเขตขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

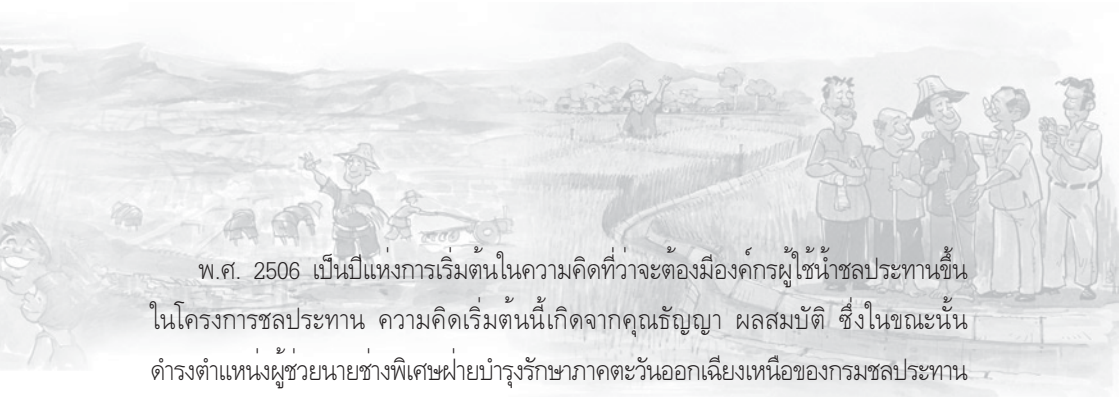
2.2 ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

ลำดับการพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ควรมีลำดับขั้นตอนดังรูปข้างบนนี้ แต่ก็ไม่เสมอไป บางครั้งเริ่มต้นก็สามารถตั้งเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานก็ได้ อย่างไรก็ตาม องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ควรเริ่มต้นจากไม่เป็นนิติบุคคลก่อน

2.3 ประวัติการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานในประเทศไทย

การจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานในประเทศไทยได้มีมานานแล้ว นับแต่ชนชาติไทยได้รู้จักทำการชลประทาน คือ การชลประทานแบบเหมืองฝายในภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ในสมัยของพ่อขุนเม็งรายมหาราช ผู้ใช้น้ำได้รวมตัวกันขึ้น ทำการก่อสร้างฝาย ชุดเหมืองส่งน้ำ และบริหารจัดการส่งน้ำที่ได้จากเหมืองฝาย มีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมและแบ่งปันน้ำกัน โดยมีการเลือกและแต่งตั้งหัวหน้าเหมืองฝาย ที่เรียกกันว่า “แกเหมือง” ให้ทำหน้าที่ควบคุมดูแลแบ่งปันน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำ กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้น้ำ การบำรุงรักษา ฝายและเหมืองส่งน้ำ ซึ่งองค์กรผู้ใช้น้ำฯ ดังกล่าวยังถือปฏิบัติมาจนทุกวันนี้ ส่วนองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานในโครงการชลประทานต่าง ๆ นั้น ได้เริ่มจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำขึ้น ในรูปของสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน เมื่อปี พ.ศ. 2506 โดยจัดตั้งที่อ่างเก็บน้ำกุดลิงอ จังหวัดอุดรธานี และขยายออกไปทั่วทุกภาคของประเทศ

พ.ศ. 2506 เป็นปีแห่งการเริ่มต้นในความคิดที่ว่าจะต้องมีองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานขึ้นในโครงการชลประทาน ความคิดเริ่มต้นนี้เกิดจากคุณธัญญา ผลสมบัติ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้ช่วยนายช่างพิเศษฝ่ายบำรุงรักษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกรมชลประทาน และเป็นผู้ริเริ่มจัดตั้ง “กลุ่มกสิกรรมผู้ใช้น้ำชลประทาน” ขึ้น โดยยังไม่มีกฎหมายใด ๆ รองรับในขณะนั้น

ต่อมาท่านอธิบดีกรมชลประทาน (ม.ล.ชูชาติ กำภู) ได้ให้ความสนใจ และมีคำสั่งให้จัดตั้งเป็น “สมาคม” ขึ้นในเขตชลประทานต่าง ๆ เรียกว่า “สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน” แทน “กลุ่มกสิกรรมผู้ใช้น้ำชลประทาน” โดยจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พ.ศ. 2509 มีการขอจัดตั้งสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานกุดลิงอ อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ขึ้นเป็นแห่งแรก และได้รับอนุญาตเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2511

แต่เนื่องจากไม่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยกลุ่มหรือสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน การจัดตั้งสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานที่ผ่านมาจึงต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ จัดตั้งเป็นรูปสมาคมเช่นเดียวกับสมาคมประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน แต่มีวัตถุประสงค์ที่จะจัดการเรื่องการส่งน้ำและบำรุงรักษาเป็นหลักการสำคัญ การจัดตั้งสมาคมผู้ใช้น้ำ ได้ขยายออกไปอย่างรวดเร็วมาก แต่มีโครงสร้างการบริหารที่ไม่เอื้ออำนวยในด้านการบริหารการส่งน้ำและบำรุงรักษาระบบชลประทานแก่สมาชิกสมาคมผู้ใช้น้ำ ประกอบกับขนาดของสมาคมผู้ใช้น้ำ ที่ตั้งขึ้นครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางมาก และมีผู้ใช้น้ำจำนวนมาก จึงเป็นการยากแก่การติดต่อประสานงานและควบคุม ผู้ใช้น้ำส่วนหนึ่งไม่ยอมเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมผู้ใช้น้ำ เนื่องจากไม่มีกฎหมายบังคับเกี่ยวกับการใช้น้ำชลประทาน ทำให้สมาคมผู้ใช้น้ำ ที่จัดตั้งขึ้นนั้น ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ใช้น้ำเท่าที่ควร บางส่วนจึงต้องหยุดกิจการ ในส่วนที่เหลือก็คงสภาพสมาคมผู้ใช้น้ำ ไว้ ซึ่งไม่ค่อยมีกิจกรรมมากนัก

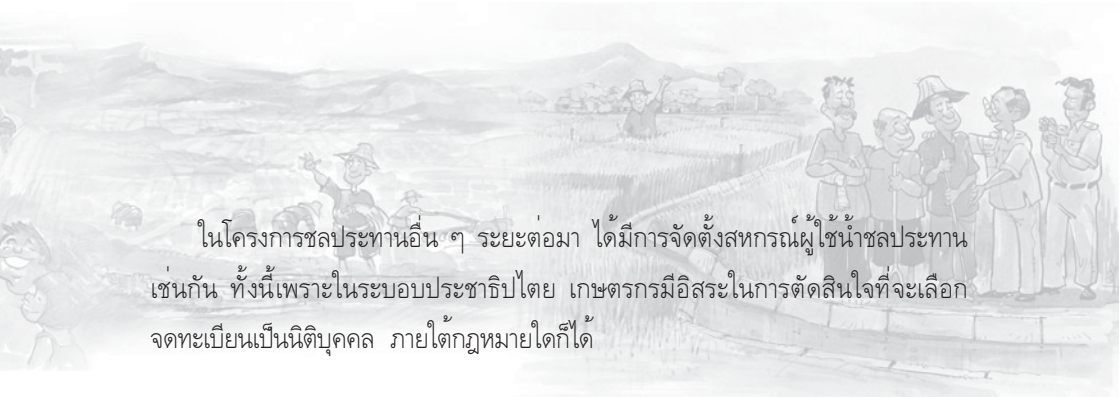
พ.ศ. 2522 กรมชลประทาน มีคำสั่งให้ชะลอการจัดตั้งสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน และได้มีการศึกษาหาวิธีการปรับปรุงการจัดตั้งและวิธีการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำฯ ขึ้น มีข้อสรุปคือ กำหนดขนาดขององค์กรผู้ใช้น้ำฯ ให้มีขนาดเล็กกลง โดยเน้นในเรื่องการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำฯ ที่ระบบชลประทานในระดับแปลงนา ซึ่งก็คือผู้ใช้น้ำจากท่อส่งน้ำเข้านา (Farm Turnout) ที่มีจำนวนผู้ใช้น้ำไม่มากนัก และให้มีโครงสร้างการบริหารการส่งน้ำไม่ยุ่งยากซับซ้อนเกินไป โดยให้มีกิจกรรมที่จะต้องทำเพียงในคูส่งน้ำ ซึ่งก็คือที่มาในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) ตามท่อส่งน้ำหรือตามแฉกส่งน้ำ ซึ่งมีขอบเขตของพื้นที่เล็กกว่าสมาคมผู้ใช้น้ำฯ และมีโครงสร้างไม่สลับซับซ้อน โดยเชื่อว่าเกษตรกรจะเรียนรู้ได้เร็วขึ้น อันเป็นก้าวแรกของการพัฒนาไปสู่สถาบันเกษตรกรที่จดทะเบียนยกฐานะเป็นนิติบุคคลที่เข้มแข็งในโอกาสต่อไป

พ.ศ. 2531 ได้มีการสำรวจสถานะภาพของสมาคมผู้ใช้น้ำฯ ที่มีอยู่ ซึ่งนับจำนวนได้ 167 สมาคม แต่เป็นที่น่าเสียดายที่สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานที่ได้จัดตั้งขึ้นนี้ มีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้นที่มีการดำเนินกิจกรรมได้ตามวัตถุประสงค์ที่กรมชลประทานกำหนดไว้

พ.ศ. 2532 มีการรวมกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) ที่เข้มแข็งเข้าเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน มีโครงสร้างและขอบเขตของพื้นที่เช่นเดียวกับสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน ต่างกันเพียงยังไม่มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล โดยการพัฒนาผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) เป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำฯ สืบเนื่องมาจากแนวความคิดของคณะทำงานปรับปรุงระบบการชลประทานด้านส่งน้ำและบำรุงรักษา กลุ่มที่ 4 (IC 2-4) ซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาวิถีและขั้นตอนในการประสานงานกับองค์กรผู้ใช้น้ำฯ ให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในเขตโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา (ขนาดใหญ่) ที่มีการจัดรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม โดยมติของคณะกรรมการจัดรูปที่ดินกลาง เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2520 ที่ว่า “เมื่อได้ทำการจัดรูปที่ดินในเขตโครงการใดแล้ว ให้จัดตั้งสหกรณ์ขึ้นในโครงการนั้นโดยเร็ว และให้สหกรณ์เป็นผู้เรียกเก็บเงินค่าใช้จ่ายในการส่งน้ำและบำรุงรักษา”

ในโครงการชลประทานอื่น ๆ ระยะเวลา ได้มีการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน
เช่นกัน ทั้งนี้เพราะในระบอบประชาธิปไตย เกษตรกรมีอิสระในการตัดสินใจที่จะเลือก
จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล ภายใต้กฎหมายใดก็ได้

2.4 โครงสร้างการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

โครงสร้างการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ดังแสดงในรูป 2.2 ถึง 2.6 สามารถสรุป
เป็นส่วนประกอบได้ 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คณะกรรมการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำที่ได้รับความไว้วางใจโดยเสียงข้างมากจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ
หรือผู้แทนสมาชิกผู้ใช้น้ำ ให้ทำหน้าที่คณะผู้บริหารนี้ภายใต้กรอบนโยบายที่เป็นมติ
เสียงส่วนมากของสมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกผู้ใช้น้ำ ซึ่งคณะกรรมการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ
จะดำรงตำแหน่งตามวาระที่กำหนด

ส่วนที่ 2 การประชุมใหญ่สมาชิก หรือการประชุมใหญ่ผู้แทนสมาชิก

องค์กรผู้ใช้น้ำ จะต้องมีการประชุมใหญ่อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้
สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิก

(1) ลงมติเลือกคณะกรรมการองค์กรผู้ใช้น้ำ ที่ว่างลงตามวาระ หรือที่ว่าง
ลงด้วยเหตุอื่น ๆ

(2) ลงมติในการประชุมใหญ่ให้ความเห็นชอบต่อกรอบนโยบายในการ
มอบหมายให้คณะกรรมการขององค์กรผู้ใช้น้ำ นำไปปฏิบัติ เช่น การกำหนดหลักเกณฑ์
การแบ่งสรรน้ำให้เกิดความเป็นธรรม การกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อให้สมาชิกทุกคนต้องมี
ส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่าย ซึ่งอาจจะเป็นเงินหรือแรงงาน เพื่อการบริหารจัดการน้ำและ
บำรุงรักษาอื่น ๆ

(3) เพื่อให้สมาชิกหรือผู้แทนสมาชิกได้ทราบผลการดำเนินงานจากการรายงานของคณะกรรมการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ

ข้อเสนอแนะ :

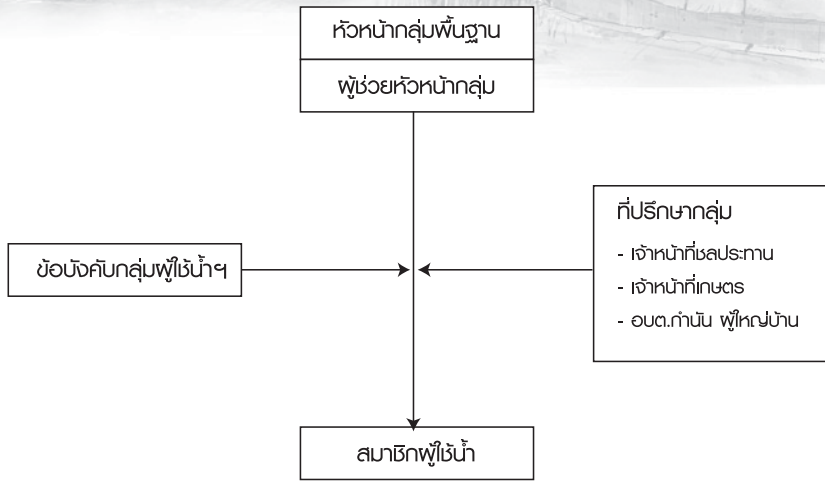
- การประชุมใหญ่สมาชิก จะใช้ในกรณีสมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำ นั้น ๆ มีจำนวนน้อยกว่า 100 คน
- การประชุมใหญ่ผู้แทนสมาชิกผู้ใช้น้ำ จะใช้ในกรณีสมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำ นั้น ๆ มีจำนวนมากกว่า 100 คนขึ้นไป
- อัตราส่วนผู้แทนสมาชิกต่อจำนวนสมาชิก จะกำหนดเริ่มแรกโดยคณะกรรมการให้การสนับสนุนและที่ปรึกษาขององค์กรฯ แต่ปรับเปลี่ยนได้โดยมติเสียงส่วนมากของสมาชิกจากการประชุมใหญ่

ส่วนที่ 3 ผู้ตรวจสอบกิจกรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ

หมายถึง บุคคลหรือคณะบุคคลที่สมาชิกผู้ใช้น้ำหรือผู้แทนสมาชิกโดยเสียงส่วนมากจากการประชุมใหญ่ มอบความไว้วางใจให้เป็นผู้แทนสมาชิกในการตรวจสอบผลการดำเนินการของคณะกรรมการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ เพื่อให้สมาชิกเกิดความสบายใจว่า การบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ เป็นไปด้วยความโปร่งใส และเป็นธรรม

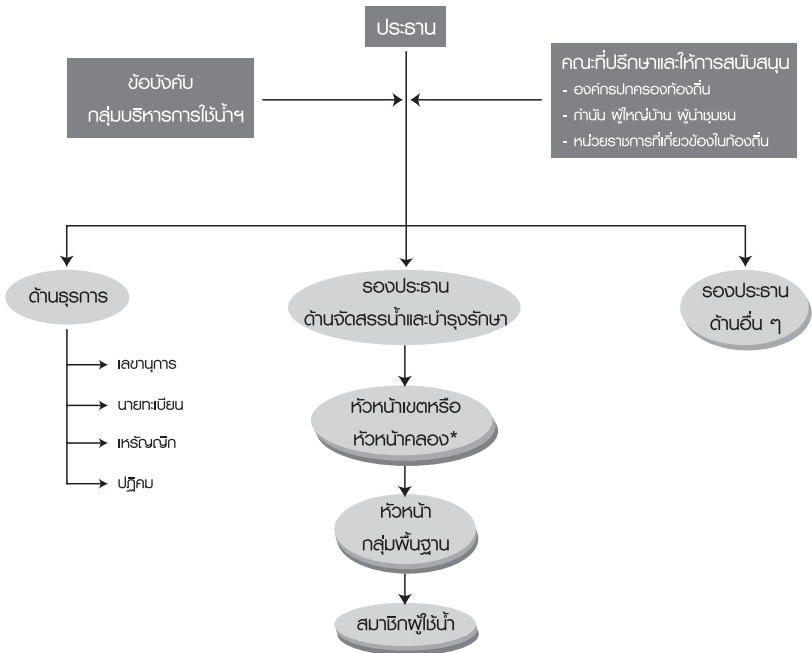
หมายเหตุ :

- ผู้ตรวจสอบกิจกรรมองค์กรผู้ใช้น้ำ จะอยู่ในวาระการดำรงตำแหน่งตามวาระไม่เกิน 1 ปี เมื่อครบวาระให้เลือกใหม่ในการประชุมใหญ่
- ความถี่ในการตรวจสอบ 1 - 2 เดือน / ครั้ง ผู้ตรวจสอบกิจกรรมต้องรายงานให้ที่ประชุมใหญ่ทราบ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

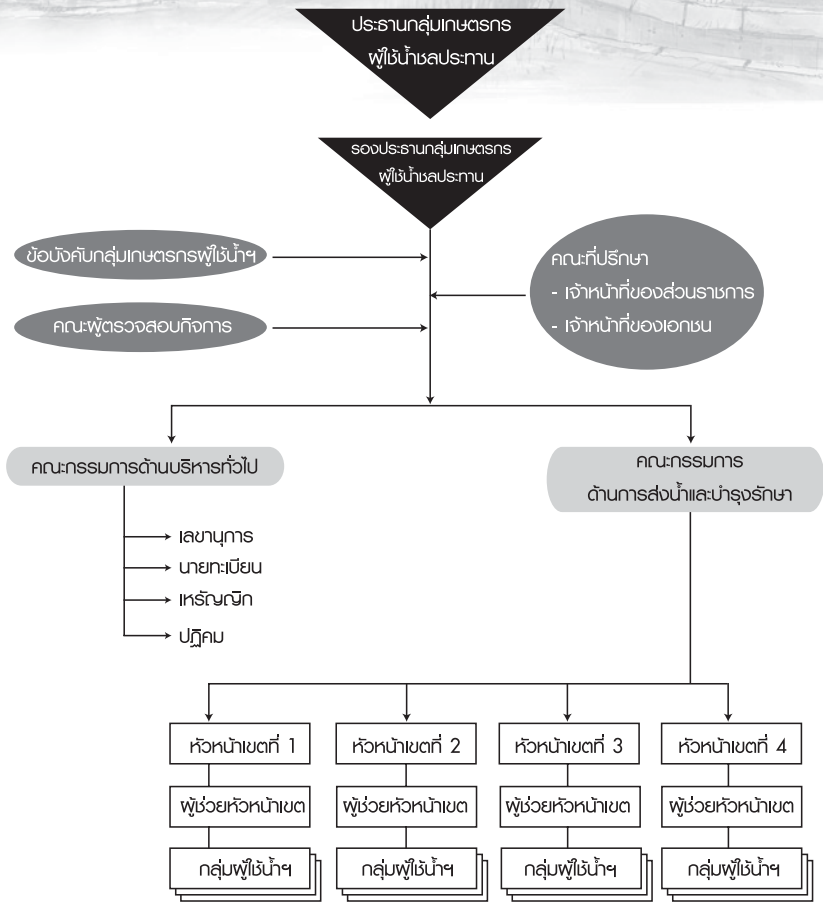
รูปที่ 2.2 โครงสร้างการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

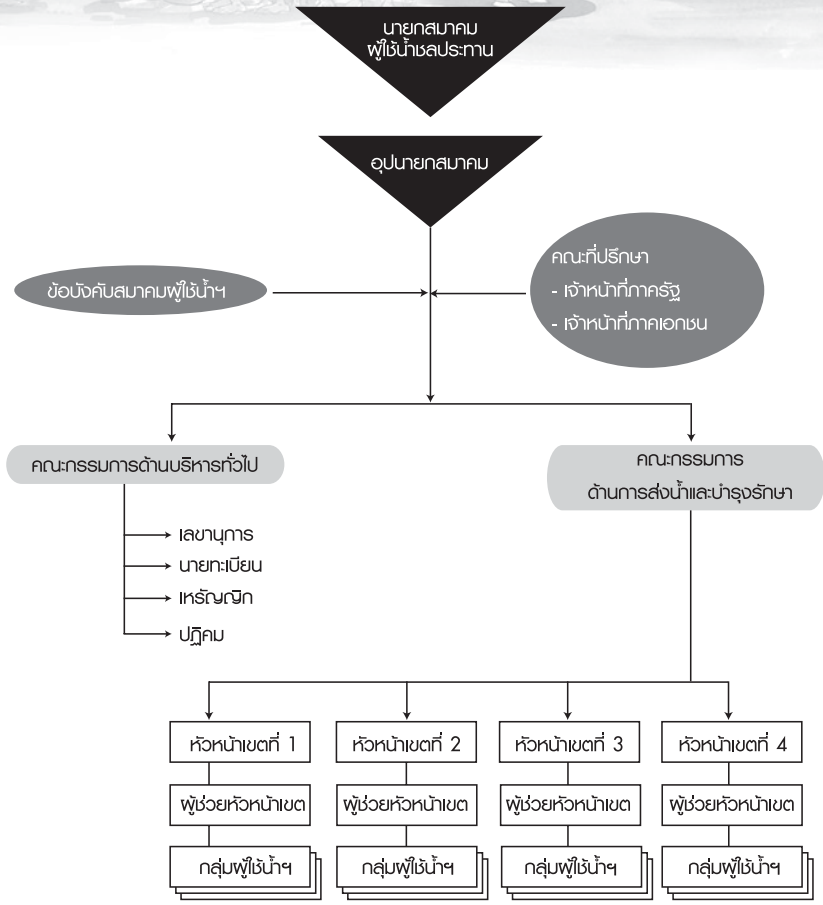

หมายเหตุ : * ในกรณีที่จัดตั้งกลุ่มบริหารฯ ระดับคลองซอย ประกอบด้วยหลาย ๆ คลองแยกซอย อาจจะมีการเลือกตั้งหัวหน้าคลองแยกซอย เพื่อเป็นตัวแทนในคณะกรรมการบริหารองค์กรฯ ก็ได้

รูปที่ 2.3 โครงสร้างการบริหารกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

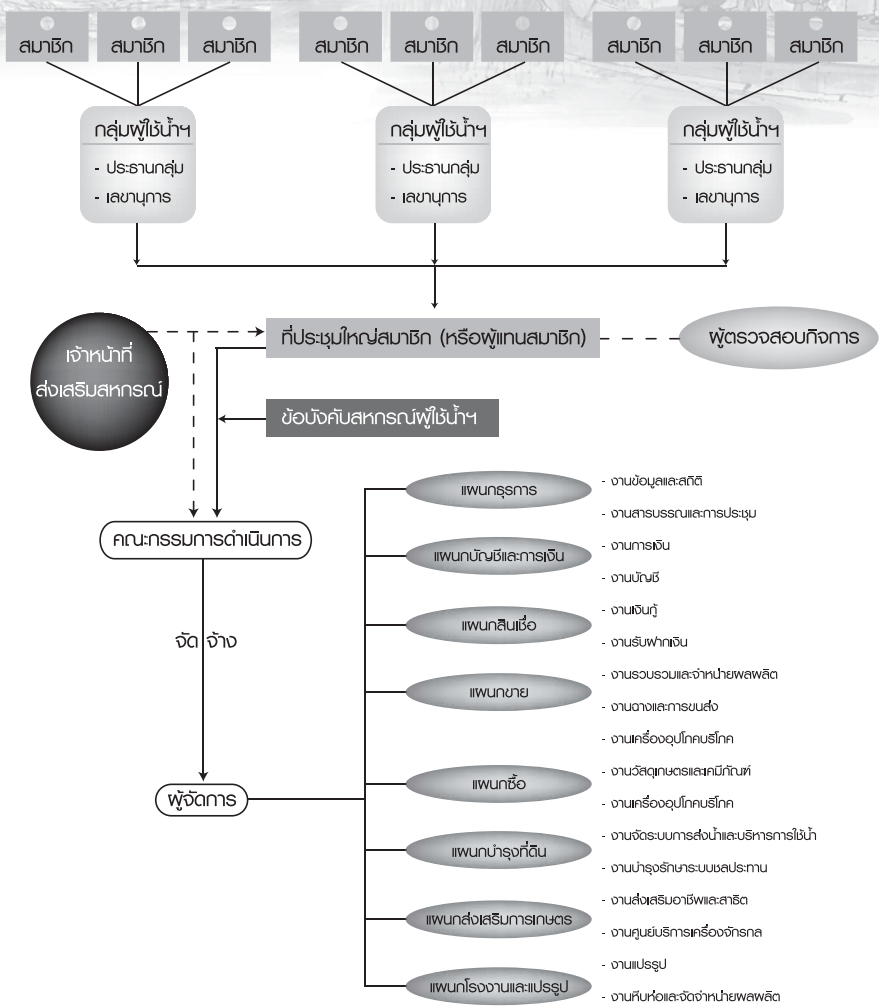

รูปที่ 2.4 โครงสร้างการบริหารกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน

รูปที่ 2.5 โครงสร้างการบริหารสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน

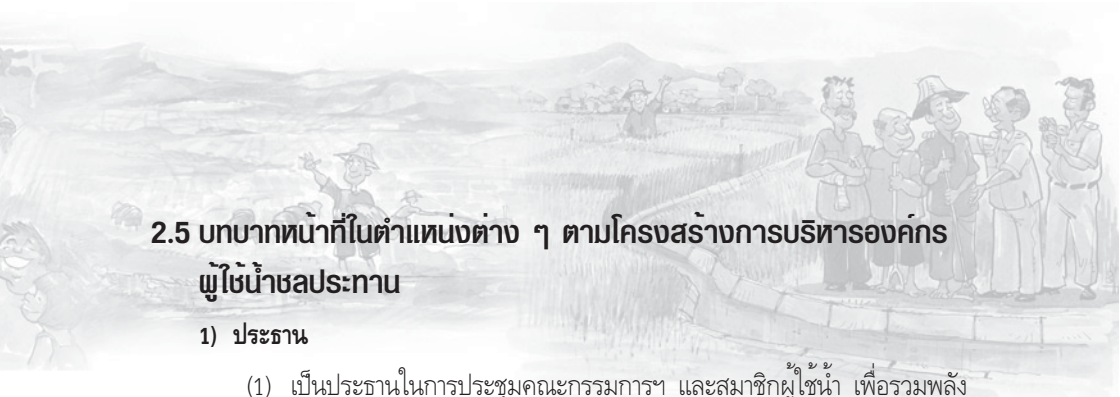

รูปที่ 2.6 โครงสร้างการบริหารสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน

ตารางที่ 2.1 การเรียกชื่อตำแหน่งในองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานในด้านการบริหารจัดการน้ำ

ตำแหน่งตามโครงสร้าง	การเรียกชื่อตำแหน่งต่าง ๆ ตามโครงสร้าง					หมายเหตุตำแหน่งในความหมายเดียวกัน
	กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)	กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน	กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน	สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน	
ประธาน	-	ประธานกลุ่ม	ประธานกลุ่มเกษตรกร	นายกสมาคม	ประธานคณะกรรมการ	แก้ฝ่าย
รองประธาน	-	รองประธานกลุ่ม	รองประธานกลุ่มเกษตรกร	อุปนายก	รองประธาน	
เลขานุการ	-	เลขานุการ	เลขานุการ	เลขานุการ	เลขานุการ	
นายทะเบียน	-	นายทะเบียน	นายทะเบียน	นายทะเบียน	นายทะเบียน	
เหรัญญิก	-	เหรัญญิก	เหรัญญิก	เหรัญญิก	เหรัญญิก	
ปลัด	-	ปลัด	ปลัด	ปลัด	ปลัด	
หัวหน้าเขต	-	หัวหน้าเขต	หัวหน้าเขต	หัวหน้าเขต	ประธานคลอง	หัวหน้าคลอง
ผู้ช่วยหัวหน้าเขต	-	ผู้ช่วยหัวหน้าเขต	ผู้ช่วยหัวหน้าเขต	ผู้ช่วยหัวหน้าเขต	รองประธานคลอง	ผู้ช่วยหัวหน้าคลอง
หัวหน้ากลุ่มพื้นฐาน	หัวหน้า	หัวหน้า	หัวหน้า	หัวหน้า	หัวหน้า	แกแเมือง หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าแจก หัวหน้าทอ
ผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มพื้นฐาน	ผู้ช่วยหัวหน้า	ผู้ช่วยหัวหน้า	ผู้ช่วยหัวหน้า	ผู้ช่วยหัวหน้า	ผู้ช่วยหัวหน้า	ผู้ช่วย หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าแจก หัวหน้าทอ
สมาชิกผู้ใช้น้ำ	สมาชิกผู้ใช้น้ำ	สมาชิกผู้ใช้น้ำ	สมาชิกผู้ใช้น้ำ	สมาชิกผู้ใช้น้ำ	สมาชิกผู้ใช้น้ำ	

2.5 บทบาทหน้าที่ในตำแหน่งต่าง ๆ ตามโครงสร้างการบริหารองค์กร ผู้ใช้น้ำชลประทาน

1) ประธาน

(1) เป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการ และสมาชิกผู้ใช้น้ำ เพื่อร่วมพลังในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาการใช้น้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(2) ประสานงานระหว่างกรรมการด้านต่าง ๆ และสมาชิกในกลุ่มผู้ใช้น้ำ

(3) ดำเนินการให้สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับขององค์กรผู้ใช้น้ำอย่างเคร่งครัด

(4) เป็นตัวแทนขององค์กรผู้ใช้น้ำ ในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(5) ดำเนินการให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการน้ำ และบำรุงรักษาอาคารชลประทาน

2) รองประธาน

(1) ทำงานตามที่ประธานมอบหมาย

(2) ทำหน้าที่แทนประธานเมื่อประธานไม่อยู่

3) กรรมการด้านธุรการ

● เลขานุการ

(1) ประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวสาร แก่คณะกรรมการ และสมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำ

(2) จัดทำระเบียบวาระการประชุม และเชิญผู้เข้าร่วมประชุม

(3) บันทึกการประชุม บันทึกกิจกรรมของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

- เทร่ญญิก

รับผิตชอบบัญญัติการเงินของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

- นายทะเบียน

จัดทำและเก็บรักษาทะเบียนสมาชิก เอกสารเกี่ยวกับการเป็นสมาชิก รวมถึงข้อมูลสำคัญต่าง ๆ

- ปฏิคม

(1) จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ประชุม

(2) ให้การต้อนรับ ดูแลสถานที่ทำการ ตลอดจนจำหน่ายสินค้าและพัสดุ

ในกรณีที่ไม่มีกรรมการแต่งตั้งตำแหน่งปฏิคม ให้เป็นหน้าที่ของเลขานุการ

4) หัวหน้ากลุ่มบริหารการใช้น้ำ/หัวหน้าเขต/หัวหน้าคลอง

(1) วางแผนการส่งน้ำในคลองซอยหรือคลองแยกซอยโดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานเป็นที่ปรึกษา

(2) ควบคุมการปิด-เปิดอาคารควบคุมน้ำให้เป็นไปตามข้อตกลง

(3) ดูแลอาคารควบคุมบังคับน้ำไม่ให้ผู้ใดมาทำให้อาคารเสียหาย

(4) ร่วมกันสร้างระเบียบข้อบังคับขององค์กรผู้ใช้น้ำ และดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

การปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

(5) ดำเนินการเลือกตั้งหัวหน้าคู/ท่อ ที่ครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือที่ว่างลง

5) หัวหน้ากลุ่มพื้นฐาน (หัวหน้าคู)

- (1) รวบรวมความต้องการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำ ให้กรรมการด้านจัดสรรน้ำและบำรุงรักษาที่ได้รับมอบหมาย
  - (2) นำสมาชิกซ่อมแซม ปรับปรุง บำรุงรักษาคลองซอย คูน้ำ และอาคารชลประทาน
  - (3) จัดรอบเวรการใช้น้ำภายในคูน้ำ
  - (4) ควบคุมการใช้น้ำให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
- * กรณีไม่มีหัวหน้าคูน้ำ บทบาทหน้าที่ให้เป็นของกรรมการฯ ในข้อ 4)

6) สมาชิกผู้ใช้น้ำ

- (1) ยอมรับและปฏิบัติตามมติข้อตกลงขององค์กรผู้ใช้น้ำ
- (2) เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่ได้รับการบอกกล่าวให้เข้าร่วมประชุม
- (3) ให้ความร่วมมือในการบำรุงรักษาคูส่งน้ำและอาคารชลประทาน ให้สามารถใช้งานได้ดียุ่เสมอ
- (4) ก่อนถึงฤดูการใช้น้ำต่อไป ต้องแจ้งจำนวนพื้นที่และชนิดของพืชที่จะปลูกต่อหัวหน้าคู หรือตามที่องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานจะแจ้งให้ทราบ
- (5) ใช้น้ำตามรอบเวรตามที่ได้ร่วมกันกำหนด
- (6) ดูแลการใช้น้ำไม่ให้เกิดการรั่วไหล และระมัดระวังไม่ให้เกิดความเสียหายแก่อาคารชลประทาน
- (7) ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับขององค์กรผู้ใช้น้ำโดยเคร่งครัด

7) คณะที่ปรึกษาและให้การสนับสนุน

- (1) ให้คำปรึกษาการดำเนินกิจกรรมขององค์กรผู้ใช้น้ำ
- (2) ให้การสนับสนุนด้านการเงิน การจัดระเบียบการใช้น้ำ และด้านวิชาการ

8) ผู้ตรวจสอบกิจกรรมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

เป็นตัวแทนของสมาชิกองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งไม่มีตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารขององค์กรผู้ใช้น้ำ มีหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินขององค์กรผู้ใช้น้ำ ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงิน และรายงานให้ที่ประชุมใหญ่ทราบ

ตารางที่ 2.2 คุณสมบัติที่เหมาะสมของผู้นำองค์กรแต่ละตำแหน่ง

ตำแหน่ง	คุณสมบัติ
ประธาน รองประธาน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เป็นบุคคลที่สมาชิกส่วนใหญ่ให้ความเชื่อถือ มีศีลธรรม มีความซื่อสัตย์และความยุติธรรม 2. เป็นผู้มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กรผู้ไชน้ำ 3. เป็นผู้มีความรู้ สามารถสละเวลาให้กับงานขององค์กรผู้ไชน้ำ 4. เป็นผู้ที่มีความเต็มใจในการทำงานในตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย
ทรัพย์สินิก นายทะเบียน เลขานุการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความสามารถในการเขียน อ่านได้ 2. เพื่อความคล่องตัว ควรมีบ้านพักอาศัยอยู่ใกล้บ้านผู้นำองค์กรผู้ไชน้ำ 3. มีความสามารถในการคำนวณตัวเลขได้ 4. มีความซื่อสัตย์
ปฏิคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. อภัยคัยดี และมนุษยสัมพันธ์ดี 2. มีความสามารถเขียน อ่านได้ 3. มีความซื่อสัตย์
หัวหน้าเขตส่งน้ำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับประธาน ในข้อ 1-4 2. มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในเขตที่ตนได้รับเป็นหัวหน้าเขต
ผู้นำกลุ่มผู้ไชน้ำ / หรือหัวหน้ากลุ่มผู้ไชน้ำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ในคู / แฉกที่ดูแล 2. ถ้าหากมีบ้านพักอาศัยอยู่ไกลแฉก / คูที่ดูแลยิ่งเป็นการดี 3. มีความสามารถเขียน อ่านได้ 4. เป็นผู้มีความเสียสละ และมีเวลาเพียงพอในการทำหน้าที่ 5. เป็นผู้ที่สมาชิกภายในคูให้ความเชื่อถือ

หมายเหตุ : คุณสมบัติพื้นฐานของทุกตำแหน่งข้างบนนี้ ต้องเป็นสมาชิกผู้ไชน้ำ

2.6 บทบาทหน้าที่โดยรวมของคณะกรรมการองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

- (1) เป็นตัวแทนของสมาชิกผู้ใช้น้ำในการประสานงานกับส่วนราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (2) ร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทาน วางแผนการส่งน้ำในคลองและคูน้ำในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก
- (3) แนะนำและควบคุมสมาชิกให้ปฏิบัติตามแผนส่งน้ำ ชักนำผู้ใช้น้ำมาดำเนินการดูแลบำรุงรักษาคูน้ำ
- (4) รายงานปัญหาหรืออุปสรรคในการส่งน้ำและการดูแลบำรุงรักษา แก่เจ้าหน้าที่ของโครงการชลประทาน
- (5) ประสานงานระหว่างสมาชิกผู้ใช้น้ำ รวมทั้งตัดสินปัญหาหรือไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทเรื่องการใช้น้ำ
- (6) จัดประชุมคณะกรรมการฯ และสมาชิกผู้ใช้น้ำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรวมพลังความคิดในการปรับปรุงการใช้น้ำ และพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานให้ดียิ่งขึ้น เช่น
  - จัดให้มีกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน
  - เลือกตั้งคณะกรรมการฯ หัวหน้าคู เมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่ง
  - จัดประชุมใหญ่ ชี้แจงแผนการส่งน้ำและการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ

2.7 กิจกรรมขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

โดยทั่วไปแล้ว กิจกรรมหลัก ๆ ขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน จะประกอบด้วย

1) การบริหารการส่งน้ำและบำรุงรักษา

- (1) วางแผนจัดสรรน้ำประจำฤดูกาลส่งน้ำ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทาน
- (2) สำรวจความต้องการใช้น้ำจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ แล้วแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ชลประทาน
- (3) ประชุมใหญ่ผู้ใช้น้ำ แจ้งแผนการส่งน้ำประจำฤดู และผลการดำเนินกิจกรรม
- (4) ประชุมผู้ใช้น้ำรายคูน้ำ จัดรอบเวรการใช้น้ำภายในคูน้ำ
- (5) ดำเนินการให้ผู้ใช้หน้าทำการบำรุงรักษาคูน้ำ และอาคารชลประทาน ให้สามารถส่งน้ำได้สะดวก

(6) ร่วมพิจารณาปรับปรุงสิ่งก่อสร้าง เพื่อให้การส่งน้ำในคลองซอย คูน้ำ และการระบายน้ำเป็นไปโดยสะดวก

2) การบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

- (1) จัดทำระเบียบข้อบังคับ ในการบริหารองค์กรผู้ใช้น้ำ
- (2) จัดทำสัญญากลุ่มผู้ใช้น้ำ และดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามสัญญา ด้วยความเสมอภาค

(3) จัดทำบัญชีรายชื่อสมาชิกผู้ใช้น้ำ

(4) เลือกตั้งหัวหน้าคูน้ำ หัวหน้าคลอง และคณะกรรมการ ตามวาระการดำรงตำแหน่ง

(5) สร้างกองทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายขององค์กรผู้ใช้น้ำ ในการบริหารจัดการน้ำ และบำรุงรักษา

- (6) ประเมินผลงานขององค์กรผู้ใช้น้ำ ประจำฤดูกาลส่งน้ำ และประจำปี
- (7) ประชาสัมพันธ์ข่าวสาร รายงานฐานะการเงินและผลงานให้สมาชิกทราบ

3) กิจกรรมด้านอื่น ๆ

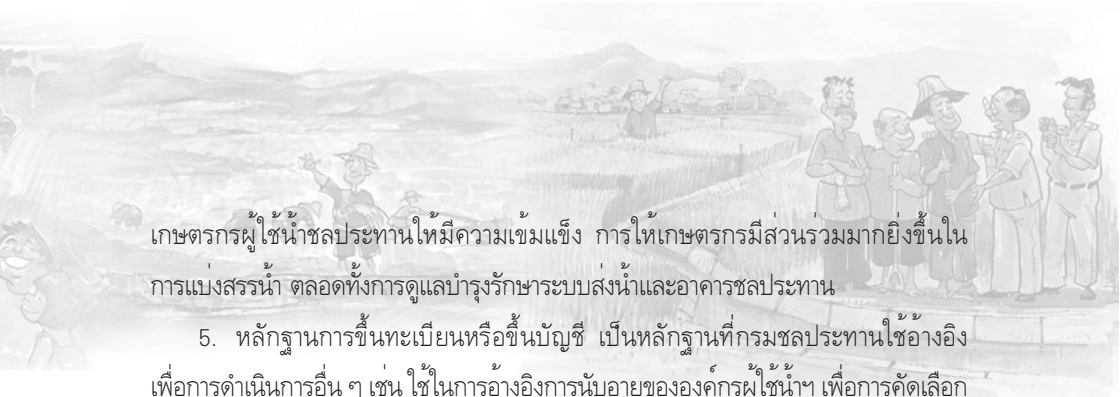
- (1) รักษาสิ่งแวดล้อมไม่ให้เกิดมลพิษ ดูแลสภาพธรรมชาติที่เป็นแหล่งต้นน้ำ
- (2) จัดทำกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น การทำความสะอาดสถานที่สำคัญที่ใช้ประโยชน์ในหมู่บ้านร่วมกัน และการขุดลอกคูคลองสาธารณะ เป็นต้น
- (3) ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมแก่สมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำ
- (4) ดำเนินการให้สมาชิกขายผลผลิตได้ในราคาที่เหมาะสม
- (5) จัดให้มีกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของผู้ใช้น้ำ เช่น การรักษาประเพณีที่ดั้งเดิมในท้องถิ่น การช่วยเหลือเอื้ออาทรแก่เพื่อนสมาชิก

2.8 การขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชีองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

การขึ้นทะเบียนองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา ต่อมาได้ปรับปรุงแบบการขึ้นทะเบียนองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานบางประเภทมาขึ้นบัญชี ทั้งนี้เพื่อแก้ไขปัญหาไม่ให้องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยเฉพาะที่จดทะเบียนภายใต้กฎหมายที่รองรับ เกิดความสับสน และเริ่มนำมาใช้ปฏิบัติตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540

การขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชีองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน มีประโยชน์ ดังนี้

1. กรมชลประทานมีข้อมูลจำนวนองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานที่ถูกต้องตรงต่อความเป็นจริง เพราะสามารถพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ
2. กรมชลประทานและผู้เกี่ยวข้อง ใช้เป็นกรณีตัวอย่างที่บ่งบอกถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาการจัดการน้ำชลประทานให้มีประสิทธิภาพ
3. จากการกำหนดข้อมูลที่ต้องติดตามในเรื่องขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน จะทำให้การประสานงานกับองค์กรผู้ใช้น้ำ มีความใกล้ชิดและต่อเนื่อง
4. เมื่อได้จัดทำข้อมูลการประเมินความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประกอบด้วยแล้ว จะสามารถนำมาพิจารณากำหนดแผนงานหรือนโยบาย ในส่วนที่จะพัฒนาสถาบัน

เกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานใหม่มีความเข้มแข็ง การให้เกษตรกรมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นในการแบ่งสรรน้ำ ตลอดจนการดูแลบำรุงรักษาระบบส่งน้ำและอาคารชลประทาน

5. หลักฐานการขึ้นทะเบียนหรือขึ้นบัญชี เป็นหลักฐานที่กรมชลประทานใช้อ้างอิงเพื่อการดำเนินการอื่น ๆ เช่น ใช้ในการอ้างอิงการนับอายุขององค์กรผู้ใช้น้ำ เพื่อการคัดเลือกสถาบันเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานดีเด่นแห่งชาติ เป็นต้น

2.8.1 ประเภทขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานที่กำหนดให้ขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชี

1) ความหมาย

การขึ้นทะเบียน เกษตรกรที่เป็นผู้แทนขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ต้องลงนามในเอกสารขอขึ้นทะเบียน และนายทะเบียนซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมชลประทาน ต้องลงนามอนุญาต

การขึ้นบัญชี เกษตรกรที่เป็นผู้แทนขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ไม่ต้องลงนามในเอกสารขึ้นทะเบียน และนายทะเบียนขององค์กรผู้ใช้น้ำ ไม่ต้องลงนามอนุญาต เจ้าหน้าที่ของสำนักชลประทานหรือโครงการฯ จัดทำเพียงบันทึกในบัญชีเท่านั้น แต่จะมีการให้รหัสเช่นเดียวกับการขึ้นทะเบียน โดยให้ลำดับเลขทะเบียนแยกต่างหาก

2) องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานที่กำหนดให้ขึ้นทะเบียน

ประเภทขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานที่กำหนดให้ขึ้นทะเบียนไว้กับกรมชลประทาน ได้แก่ กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน ที่อยู่ในโครงการชลประทานขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

3) องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานที่กำหนดให้ขึ้นบัญชี

ประเภทขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานที่กำหนดให้ขึ้นบัญชีไว้กับกรมชลประทาน ได้แก่ องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานทุกประเภท ยกเว้นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทานที่อยู่ในโครงการชลประทานขนาดใหญ่และขนาดกลาง

ตารางที่ 2.3 สรุปลงค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานที่กำหนดให้ขึ้นทะเบียน หรือขึ้นบัญชีไว้กับกรมชลประทาน

ที่	องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน	โครงการชลประทานขนาด		
		ใหญ่	กลาง	เล็ก *
1.	กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)	ขึ้นบัญชี	ขึ้นบัญชี	-
2.	กลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน	ขึ้นทะเบียน	ขึ้นทะเบียน	ขึ้นบัญชี
3.	กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน	ขึ้นบัญชี	ขึ้นบัญชี	ขึ้นบัญชี
4.	สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน	ขึ้นบัญชี	ขึ้นบัญชี	ขึ้นบัญชี
5.	สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน	ขึ้นบัญชี	ขึ้นบัญชี	ขึ้นบัญชี

หมายเหตุ * หมายถึง โครงการชลประทานขนาดเล็กที่ไม่ถ่ายโอนให้องค์กรปกครองท้องถิ่น

2.8.2 คุณสมบัติขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ที่อนุญาตให้ขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชี

- (1) เป็นองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานทุกประเภท ที่มีคณะกรรมการบริหารองค์กรฯ และมีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน
- (2) มีวัตถุประสงค์หลักในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการจัดการน้ำและบำรุงรักษา เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้น้ำชลประทานโดยทั่วถึงและเป็นธรรม
- (3) มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน
- (4) มีการดำเนินงานไม่ขัดต่อกฎหมาย

2.8.3 การขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชีองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

1) นายทะเบียน

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประเภทนิติบุคคล มีนายทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว ได้แก่

(1) กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นนายทะเบียน

(2) สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดนั้น ๆ เป็น นายทะเบียน

(3) สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยมีอธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็น นายทะเบียน

สำหรับกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นองค์กรผู้ใช้น้ำประเภทไม่เป็น นิติบุคคล จึงไม่มีนายทะเบียนรองรับตามกฎหมาย แต่เพื่อให้การประสานงานกับเกษตรกร ดีขึ้น กรมชลประทานจึงเห็นชอบให้ **ผู้อำนวยการสำนักชลประทานนั้น ๆ เป็นนายทะเบียน**

ตารางที่ 2.4 นายทะเบียนและหน่วยงานผู้ไต่เลขทะเบียนองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

โดยกรมชลประทาน

ประเภทองค์กร ผู้ใช้น้ำชลประทาน	โครงการ ชลประทาน ขนาด	ขึ้นทะเบียน(บ) ขึ้นบัญชี (ช)	นายทะเบียน โดยกรมชลประทาน	หน่วยงาน ไต่เลขทะเบียน
กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)	ใหญ่	ช	-	โครงการฯ
	กลาง	ช	-	โครงการฯ
	เล็ก	-	-	-
กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ชลประทาน	ใหญ่	บ	ผอ.สำนักชลประทาน	สำนักชลประทาน
	กลาง	บ	ผอ.สำนักชลประทาน	สำนักชลประทาน
	เล็ก	ช	-	โครงการฯ
กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน สหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน	ใหญ่	ช	-	โครงการฯ
	กลาง	ช	-	โครงการฯ
	เล็ก	ช	-	โครงการฯ

หมายเหตุ : กรณีกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน และสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน ได้ขึ้นทะเบียนหรือขึ้นบัญชีไว้แล้วนั้น กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) ที่อยู่ภายใต้องค์กรผู้ใช้น้ำ ทั้ง 4 ประเภทดังกล่าวข้างต้น ไม่ต้องนำมาให้หมายเลขขึ้นบัญชีอีก

2.9 บทบาทความรับผิดชอบขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน เป็นองค์กรของชุมชนที่จัดตั้งขึ้น เพื่อ

- 1) บริหารการส่งน้ำและบำรุงรักษาของโครงการชลประทาน ตั้งแต่แหล่งน้ำจนถึงระดับไร่นา หรือตามที่ได้รับมอบหมาย
- 2) ควบคุมดูแลการส่งน้ำ ระบายน้ำ ในระดับคลอง คูส่งน้ำ
- 3) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร และการใช้น้ำประจำฤดูให้มีความสอดคล้องกัน
- 4) เป็นศูนย์กลางของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ในการประสานงานระหว่างผู้ใช้น้ำ และหน่วยราชการ

บทที่

3

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

บทที่ 3

การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

3.1 แนวทางในการจัดตั้งและบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานให้เข้มแข็ง

1. ชุมชนต้องเกิดความต้องการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน จากการทำเจ้าหน้าที่ชลประทานเข้าไปสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกผู้ใช้น้ำ ให้ทราบถึงแนวทางการใช้น้ำชลประทาน และการแก้ปัญหา โดยให้สมาชิกผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชลประทาน

2. ให้ผู้นำชุมชนโดยเฉพาะนายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน และผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมในการจัดตั้งและบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน โดยการ

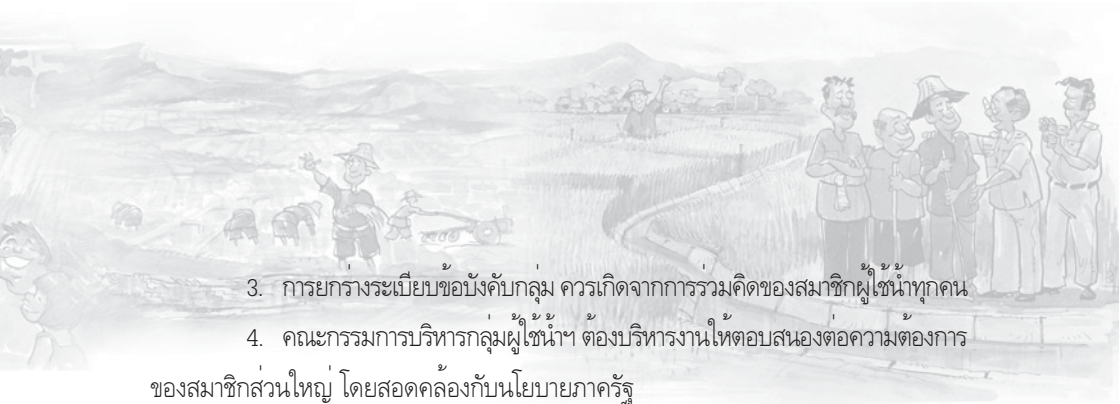
(1) อธิบายโครงสร้างและวิธีการบริหารของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ให้ผู้นำชุมชนรับทราบ พร้อมขอคำแนะนำ และการสนับสนุนในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค

(2) เชิญผู้นำชุมชนเป็นประธานในวันประชุมเลือกผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

(3) ให้มีผู้นำชุมชนเป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุน แก่คณะกรรมการของกลุ่ม

(4) การประชุมที่สำคัญ ๆ ต้องเชิญที่ปรึกษาและผู้ให้การสนับสนุนเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง

3. การยกทรงระเบียบข้อบังคับกลุ่ม ควรเกิดจากการรวมคิดของสมาชิกผู้ใช้น้ำทุกคน
4. คณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ ต้องบริหารงานให้ตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ โดยสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ
5. คณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ ต้องบริหารจัดการด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกเลือกผู้มาทำหน้าที่ผู้ตรวจสอบกิจการของกลุ่มผู้ใช้น้ำ
6. คณะกรรมการบริหารกลุ่มผู้ใช้น้ำ ต้องจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 2 เดือน/ครั้ง และให้มีการประชุมใหญ่สมาชิก 1-2 ครั้ง/ปี
7. การประชาสัมพันธ์ข่าวสารของกลุ่มผู้ใช้น้ำ ต้องสม่ำเสมอ ทั่วถึง และทันต่อเหตุการณ์
8. กรมชลประทานให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

3.2 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

การบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมนั้น เกษตรกรจะต้องมีส่วนร่วมในด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษาในระดับคูส่งน้ำ และระดับคลองส่งน้ำ โดยผ่านองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานประเภทต่าง ๆ ซึ่งเริ่มจากกลุ่มพื้นฐานระดับคูน้ำ/ท่อ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะมีการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐานระดับคูน้ำ/ท่อ ก่อนที่จะให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำในระดับคลองแยกซอย คลองซอย และคลองสายใหญ่ ต่อไป

กลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) เป็นองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน ประเภทไม่เป็นนิติบุคคลหน่วยเล็กที่สุด มีขอบเขตพื้นที่องค์กรครอบคลุมพื้นที่แฉกส่งน้ำ 1 แฉกหรือคูน้ำ 1 สาย โครงสร้างองค์กรประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่ม 1 คน สมาชิกผู้ใช้น้ำ และอาจมีผู้ช่วยตามความจำเป็น (พื้นที่หนึ่งกลุ่มผู้ใช้น้ำไม่ควรเกิน 1,000 ไร่) ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน มีดังนี้

3.2.1 ขั้นตอนก่อนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

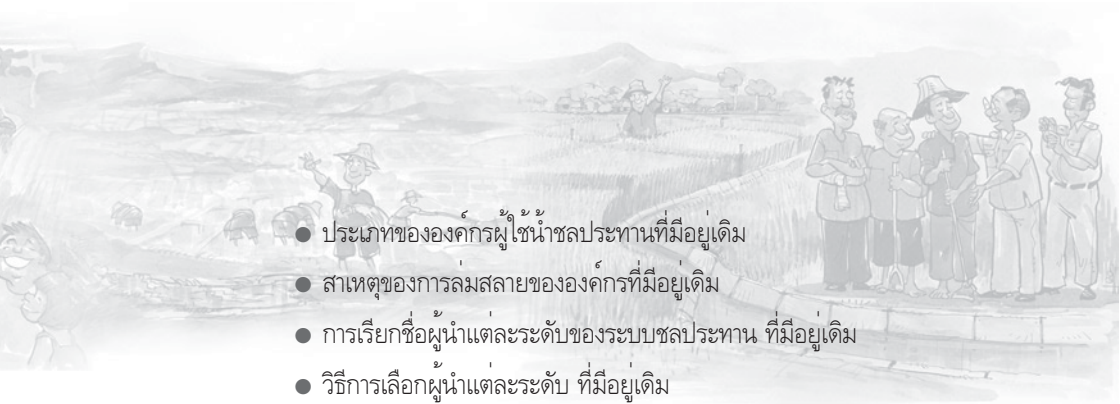
(1) **พิจารณาความจำเป็นก่อน-หลัง** เพื่อจัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ชลประทานที่ต้องจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยในเบื้องต้นเจ้าหน้าที่ชลประทานต้องสำรวจพื้นที่ชลประทานที่ยังไม่มีกลุ่มผู้ใช้น้ำ ทั้งโครงการฯ ก่อน เพื่อใช้ในการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญให้สอดคล้องกับศักยภาพของเจ้าหน้าที่ของโครงการ โดยพิจารณาเหตุผลข้อหนึ่งข้อใดต่อไปนี้

1. มีปัญหาความขัดแย้งของเกษตรกร เรื่องการแบ่งปันน้ำ การกำหนดจำนวนพื้นที่เพาะปลูกมากกว่าเป้าหมายที่เจ้าหน้าที่ชลประทานกำหนด
2. มีการทำลายอาคารชลประทานอยู่บ่อยครั้ง เกษตรกรให้ความร่วมมือกับภาครัฐน้อย
3. เจ้าหน้าที่ชลประทานต้องการสร้างความยั่งยืนในการบริหารจัดการน้ำให้เกิดขึ้นในพื้นที่ชลประทานที่รับผิดชอบ

(2) **ศึกษาข้อมูลขององค์กรผู้ใช้น้ำที่มีอยู่เดิม** (ในกรณีที่เคยมีการจัดตั้งกลุ่มแล้ว) จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ภายในโครงการ ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำและจากเอกสารของโครงการชลประทาน เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่การตัดสินใจในการกำหนดประเภท รูปแบบวิธีการจัดตั้งองค์กรในพื้นที่แห่งนั้น ๆ โดยข้อมูลที่ต้องศึกษา ได้แก่

- ประเภทขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานที่มีอยู่เดิม
- สาเหตุของการล่มสลายขององค์กรที่มีอยู่เดิม
- การเรียกชื่อผู้นำแต่ละระดับของระบบชลประทาน ที่มีอยู่เดิม
- วิธีการเลือกผู้นำแต่ละระดับ ที่มีอยู่เดิม
- ความเป็นไปได้หากจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการเลือกผู้นำ หรือเปลี่ยนแปลงการเรียกชื่อตำแหน่งผู้นำขององค์กรผู้ใช้น้ำ
- แนวโน้มความต้องการของเกษตรกรต่อการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ
- จำนวนองค์กรผู้ใช้น้ำระดับคุน้ำ คลองซอย อ่างเก็บน้ำหรือโครงการที่ยังมีประสิทธิภาพในการทำงานและที่ต้องจัดตั้งใหม่

(3) รวบรวมข้อมูลรายชื่อผู้ใช้น้ำ เพื่อทราบรายชื่อผู้ใช้น้ำแต่ละคุน้ำในพื้นที่ส่งน้ำของโครงการ ในการออกเสียงเลือกตั้งผู้นำหรือกรรมการขององค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

1. ในพื้นที่ที่มีการจัดรูปที่ดินหรือก่อสร้างคุน้ำ จะมีข้อมูลรายชื่อเจ้าของที่ดินพร้อมแผนที่แปลงกรรมสิทธิ์อยู่แล้ว เพียงแต่ตรวจสอบความถูกต้อง โดยตั้งตัวแทนเกษตรกรประจำคุ/ท่อ ตรวจสอบผู้เช่า ซึ่งเป็นข้อมูลที่ต้องหาเพิ่มเติม

2. กรณีไม่มีข้อมูลรายชื่อผู้ใช้น้ำ เจ้าหน้าที่ต้องนัดเกษตรกรมาประชุมพร้อมกัน แล้วให้เกษตรกรที่มาประชุมลงชื่อแยกตามสายคุ/ท่อ พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลอื่น ๆ เช่น พื้นที่ใช้น้ำไร่ สถานีที่ติดต่อ สถานภาพเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือเป็นผู้เช่า

(4) กำหนดแผนงานการจัดตั้งกลุ่มพื้นฐาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้รวมดำเนินกรูว่า จะทำอะไร เมื่อใด มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างไร และเพื่อการจัดเขาแผนงานพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

1. กำหนดระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่ม
2. บรรจุเข้าแผนงานพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำ เพื่อขอรับจัดสรรงบประมาณ

3.2.2 ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้ข่าวสาร (กลุ่มพื้นฐาน)

(1) **ประชาสัมพันธ์** เพื่อสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับการรวมตัวเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ และกระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยมีวิธีการ ดังนี้

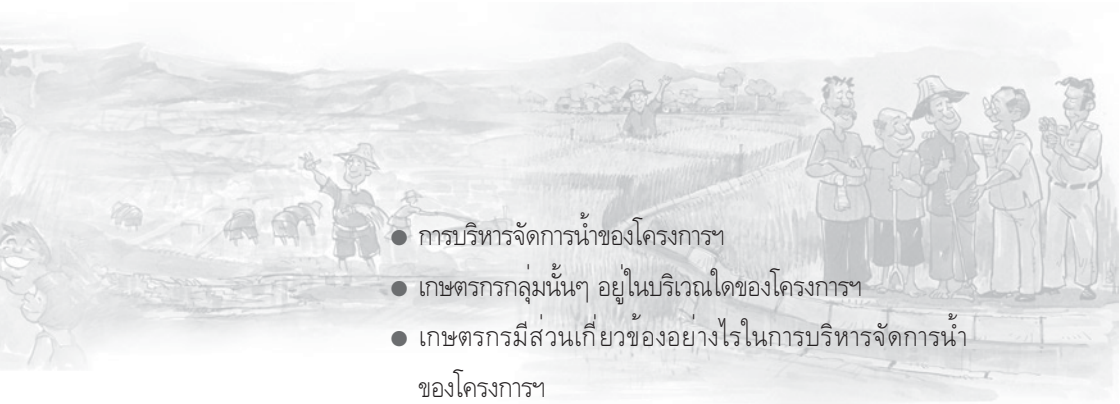
1. สอดแทรกความรู้ในการประชุมเกษตรกรในโอกาสต่างๆ
2. ใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์ อาทิเช่น บิดโปสเตอร์ แจกแผ่นพับ ประกาศผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน
3. พนักงานส่งน้ำพบปะเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้าใจ

(2) **ประชุมเกษตรกรเพื่อจัดตั้งกลุ่ม**

2.1 สร้างความเข้าใจกับเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรรับทราบบทบาทสิทธิประโยชน์และความเกี่ยวข้องของตนเองที่ได้รับในกลุ่มผู้ใช้น้ำ ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

1. นัดประชุมเกษตรกรโดยเลือกสถานที่และช่วงเวลาที่เหมาะสม ส่วนใหญ่มีความสะดวกในการเข้าร่วมประชุม ทั้งนี้อาจแยกประชุมครั้งละ 1 กลุ่ม หรือครั้งละหลายกลุ่ม ตามความเหมาะสมของสถานที่และจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการ
2. ต้องแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับรายละเอียดต่างๆ ที่สำคัญของโครงการชลประทาน เช่น

- การบริหารจัดการน้ำของโครงการ
- เกษตรกรกลุ่มนั้นๆ อยู่ในบริเวณใดของโครงการ
- เกษตรกรมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไรในการบริหารจัดการน้ำของโครงการ
- เหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องรวมตัวเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ
- ประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับจากการรวมกลุ่ม
- บทบาทหน้าที่ของตนในการร่วมบริหารจัดการน้ำ

3. ให้เกษตรกรตรวจสอบความถูกต้องรายละเอียดของตน

2.2 เลือกหัวหน้ากลุ่มพื้นฐาน เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำในกลุ่มได้เลือกผู้นำของตนได้อย่างอิสระและเป็นประชาธิปไตย ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

1. ให้เกษตรกรเสนอชื่อเกษตรกรในกลุ่มเดียวกันที่มีความเหมาะสมในการรับผิดชอบบทบาทหัวหน้ากลุ่ม หากมีการเสนอชื่อมากกว่า 1 ชื่อ ให้สมาชิกกลุ่มลงคะแนนเลือก
2. ผู้ได้รับตำแหน่งหัวหน้ากลุ่มอาจเลือกผู้ช่วย 1-2 คน ตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารกลุ่ม
3. บันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ของกลุ่ม เช่น รายชื่อหัวหน้ากลุ่ม ผู้ช่วย และสมาชิกกลุ่มพื้นฐานที่รับหน้าที่ทั้งหมด

2.3 จัดทำระเบียบข้อบังคับกลุ่มพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้จะประกอบด้วย สิทธิประโยชน์ การมีส่วนร่วมจัดการน้ำ สิ่งที่เหมาะสมควรปฏิบัติ หรือจะต้องปฏิบัติ ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเสนอระเบียบข้อบังคับเบื้องต้นที่สอดคล้องกับแผนการจัดการน้ำในแต่ละด้าน เช่น ด้านการบำรุงรักษา การจัดการน้ำ การประชุม และประสานงาน บทลงโทษ ฯลฯ เพื่อเป็นแนวคิด จากนั้นให้สมาชิกกลุ่มพิจารณาปรับแก้ตามความเหมาะสม

2. จัดทำระเบียบข้อบังคับกลุ่มผู้ใช้น้ำ แล้วให้หัวหน้ากลุ่มผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกลงนาม โดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นสักขีพยาน

3.2.3 การขึ้นทะเบียนองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

ศึกษาได้จากหัวข้อ 2.8 การขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชีองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน บทที่ 2 องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

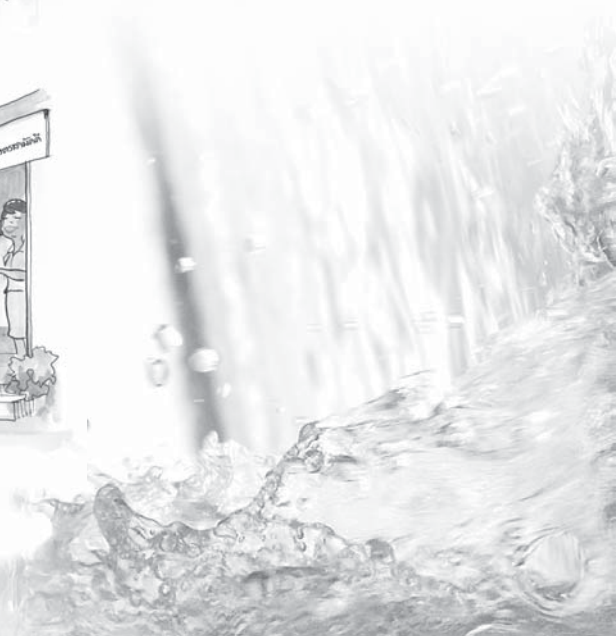

บทที่ 4

การยกระดับ องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

บทที่ 4

การยกระดับ

องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

การดำเนินงานบริหารจัดการชลประทานโดยเกษตรกรมีส่วนร่วมด้านการส่งน้ำและบำรุงรักษา เมื่อเกษตรกรมีความเข้าใจ และตกลงจะรวมตัวกันเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) ในระดับคุน้ำ/ท่อ แล้ว กรมชลประทานจะดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทานอย่างต่อเนื่อง โดยการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ นำเกษตรกรทัศนศึกษางานในพื้นที่ต่าง ๆ เกษตรกรมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ชลประทานในการตัดสินใจในการบริหารจัดการน้ำทุกระดับ จนกระทั่งเกษตรกรและกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน มีความพร้อมที่จะยกระดับของกลุ่มให้สูงขึ้น

การยกระดับองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

- การยกระดับจากกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) เป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน
- การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน
- การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน
- การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน

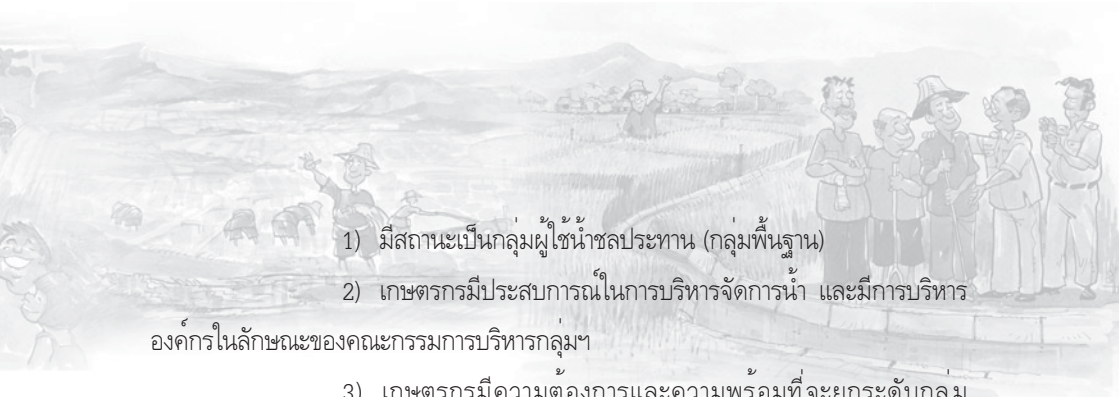
4.1 การยกระดับจากกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)

เป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

4.1.1 ขั้นตอนก่อนยกระดับ

(1) พิจารณาความพร้อม โดยพิจารณาข้อมูลของกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน) ดังนี้

- 1) มีสถานะเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)
- 2) เกษตรกรมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการน้ำ และมีการบริหารองค์การในลักษณะของคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ
- 3) เกษตรกรมีความต้องการและความพร้อมที่จะยกระดับกลุ่มเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

(2) **ศึกษาข้อมูลของกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน** ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นข้อมูลนำไปสู่การตัดสินใจในการยกระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ชลประทาน ผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำและจากเอกสารของโครงการชลประทาน ซึ่งข้อมูลที่ต้องศึกษามีดังนี้

- จำนวนกลุ่มพื้นฐานที่เหมาะสมในการจัดตั้งเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำ
- รูปแบบโครงสร้างการบริหารงานของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ
- การจัดตั้งและการบริหารกองทุน
- รูปแบบการทำงานของคณะกรรมการ ที่โปร่งใส
- การเชื่อมโยงกับกลุ่มบริหารฯ อื่น
- การดำเนินงานภายใต้คณะกรรมการบริหารจัดการชลประทาน

(3) กำหนดแผนงานการยกระดับเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ร่วมดำเนินการรู้ว่า จะทำอะไร เมื่อใด มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างไร และเพื่อการจัดเข้าแผนงานพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำ ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

1. กำหนดวิธีการและระยะเวลาในการยกระดับเป็นกลุ่มบริหารฯ
2. บรรจุนโยบายแผนงานพัฒนาองค์กรผู้ใช้น้ำ เพื่อขอรับจัดสรรงบประมาณ

4.1.2 ขั้นตอนการยกระดับกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน

(1) **ประชาสัมพันธ์** เพื่อสร้างความเข้าใจให้เกษตรกรเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับ จากการยกระดับจากกลุ่มพื้นฐานเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำ และกระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะยกระดับ ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

1. สอดแทรกความรู้ในการประชุมเกษตรกรในโอกาสต่างๆ
2. ใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์ เช่น บิดโปสเตอร์ แจกแผ่นพับ ประกาศผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน
3. พนักงานส่งน้ำพบปะเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้าใจ

(2) รวบรวมข้อมูลกลุ่มพื้นฐาน เพื่อทราบรายละเอียดข้อมูลกลุ่มพื้นฐานที่จะยกระดับเป็นกลุ่มบริหารฯ ซึ่งต้องรวบรวมรายละเอียดข้อมูลกลุ่มพื้นฐานประกอบด้วย

- จำนวนกลุ่ม
- จำนวนสมาชิกผู้ใช้น้ำ
- จำนวนพื้นที่
- รายชื่อหัวหน้ากลุ่ม ผู้ช่วยฯ และสมาชิก

(3) กำหนดโครงสร้างคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ เพื่อให้ได้รูปแบบโครงสร้างคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ที่เหมาะสม โดยมีหลักการดังนี้

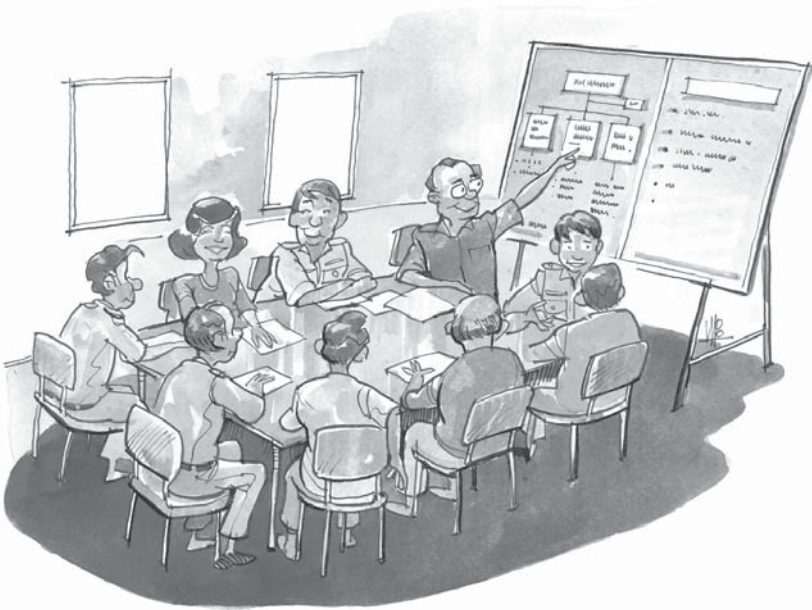
1. กำหนดตำแหน่งต่าง ๆ ของคณะกรรมการกลุ่มฯ ประกอบด้วย

- ประธาน
- รองประธาน
- กรรมการด้านธุรการ ประกอบด้วย เลขานุการ เภรัญญิก

นายทะเบียน ปฏิคม

- กรรมการด้านส่งเสริมและบำรุงรักษา ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่ม

พื้นฐาน หรือหัวหน้าคลอง หรือหัวหน้าเขต

2. คณะที่ปรึกษาและผู้ให้การสนับสนุน ประกอบด้วย องค์กรปกครองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง

(4) **สำรวจบุคคลที่เหมาะสมเป็นผู้นำ** เพื่อเจ้าหน้าที่หรือเกษตรกรได้มีบุคคลที่อยู่ใฝ่ใจในการเสนอเป็นผู้นำของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ในตำแหน่งต่างๆ ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้
เจ้าหน้าที่ไปกระตุ้นเกษตรกร ให้เกษตรกรมาทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อค้นหาผู้นำกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ซึ่งการจัดทำกิจกรรมร่วมกันจะเอื้อให้เกิดลักษณะเด่นของบุคคลที่เหมาะสมในการเป็นผู้นำ เกษตรกรจะสามารถตัดสินใจได้ว่าจะเลือกใครเป็นผู้นำ โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

1. พิจารณาจากคุณสมบัติในเบื้องต้นของผู้นำกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน (กลุ่มพื้นฐาน)
  2. พิจารณาจากพฤติกรรม
    - พิจารณาจากสติปัญญา ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นกับการทำงาน
    - พิจารณาจากการควบคุมอารมณ์ เมื่อการปฏิบัติงานที่มอบหมายให้ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้
  3. พิจารณาจากประวัติการทำงานที่ผ่านมา
    - พิจารณาจากสถาบันครอบครัวที่มีอยู่ในปัจจุบัน
    - พิจารณาจากผลงานในปัจจุบันและอดีต
  4. ให้สมาชิกเป็นผู้แสดงความคิดเห็นและเลือกตั้งผู้นำด้วยตนเอง

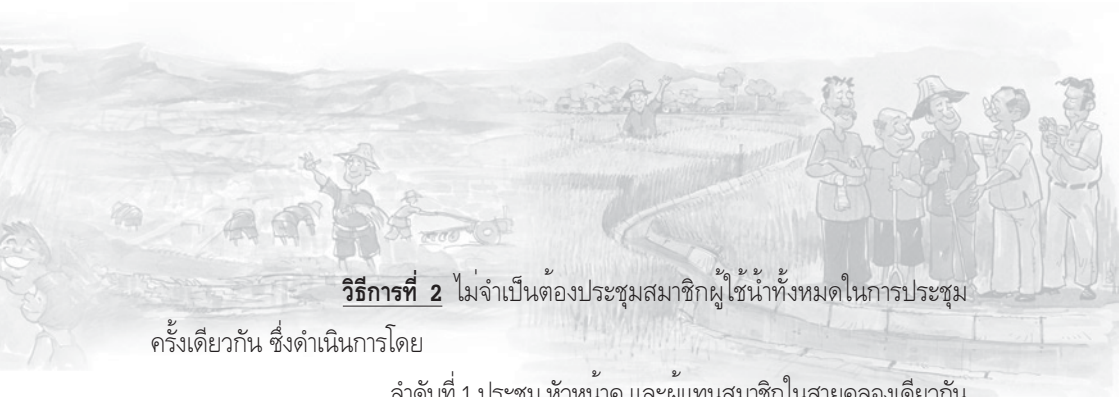
(5) การเตรียมการก่อนการประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำ

5.1 การกำหนดวิธีเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ตามโครงสร้างการบริหารที่ได้กำหนด ซึ่งจะได้ระเบียบข้อบังคับ โดยกำหนดวิธีการเลือกผู้นำขององค์กรให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการวิธีใดต่อไปนี

วิธีการที่ 1 ประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำทั้งหมด เลือกผู้เป็นประธานกลุ่มก่อน แล้วให้ประธานกลุ่มเสนอชื่อผู้ที่จะทำหน้าที่ รองประธาน เลขานุการ นายทะเบียน เற்றுญฎิก ปฎิคม หัวหน้าเขต ผู้ช่วยหัวหน้าเขต ชื่อผู้ถูกเสนอให้มาทำหน้าที่ต่าง ๆ ต้องได้รับความเห็นชอบส่วนมากจากสมาชิกผู้ใช้น้ำ ที่มาประชุม วิธีการนี้เหมาะสำหรับกรณีที่มีผู้ใช้น้ำน้อยกว่า 100 คน

วิธีการที่ 2 ไม่จำเป็นต้องประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำทั้งหมดในการประชุม

ครั้งเดียวกัน ซึ่งดำเนินการโดย

ลำดับที่ 1 ประชุม หัวหน้าคู และผู้แทนสมาชิกในสายคลองเดียวกัน

เลือก → หัวหน้าคลอง/หัวหน้าเขต

ลำดับที่ 2 ประชุม หัวหน้าคู หัวหน้าสายคลอง/เขต และผู้แทน

สมาชิก → เลือก → ประธาน / รองประธาน

ลำดับที่ 3 ประชุม หัวหน้าคู หัวหน้าคลอง/เขต → เลือก → กรรมการ

ด้านธุรการ (ประธาน/รองประธาน เสนอชื่อกรรมการด้านธุรการ)

ลำดับที่ 4 ประชุมผู้แทนสมาชิก → เลือก → ผู้ตรวจสอบกิจกรรมองค์กร

ผู้ใช้น้ำ

● โดยวิธีการนี้ กรรมการบางคน อาจทำหน้าที่มากกว่า 1 หน้าที่

แต่ไม่ควรทำหน้าที่มากกว่า 2 หน้าที่

● ลำดับที่ 1 - 4 สามารถกระทำในครั้งเดียวกัน วิธีการที่ 2 นี้

เหมาะสำหรับมีสมาชิกผู้ใช้น้ำมากกว่า 100 คนขึ้นไป

5.2 การกำหนดสถานที่ วัน และบุคคลในการประชุมที่เหมาะสม โดยมี

ข้อแนะนำด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อแนะนำการกำหนดสถานที่ประชุมเลือกผู้นำที่เหมาะสม

1.1 ควรอยู่ใกล้สถานที่อาศัยของผู้ร่วมประชุมส่วนมาก และ

สามารถจูงคนได้มาก

1.2 มีถนนสะดวกต่อการเดินทาง แม่น้ำฤดูฝน มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ไฟฟ้า โต๊ะ เก้าอี้ ห้องสุขา

2. ข้อเสนอการกำหนดวันจัดประชุม

2.1 ควรหลีกเลี่ยงช่วงเวลาที่เกษตรกรไม่ว่าง เช่น ช่วงเริ่มต้นฤดูกาลเพาะปลูก ช่วงเก็บเกี่ยว

2.2 ไม่ควรกำหนดวันประชุมตรงกับวันสำคัญในการทำกิจกรรมทางศาสนา

2.3 การประชุมเกษตรกรแต่ละครั้งไม่ควรเกิน 3 ชั่วโมง

3. ข้อเสนอการเชิญประชุม

3.1 ควรมีหนังสือเชิญเป็นรายบุคคล และกระตุ้นผ่านทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน

3.2 เชิญบุคคลสำคัญในท้องถิ่นร่วมกิจกรรมการเลือกตั้งผู้นำ เช่น

- ข้าราชการฝ่ายปกครอง เช่น นายอำเภอ
- ประธาน อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำทางศาสนา

5.3 การกำหนดวิธีการและระเบียบวาระการประชุม โดยระเบียบวาระการประชุม ประกอบด้วย

1. ลงทะเบียนผู้มาประชุม แยกตามรายชื่อ/ท่อ และจัดให้นั่งตามรายชื่อ/ท่อ

2. พิธีเปิดประชุม

3. ขอมติเห็นชอบต่อการจัดตั้งกลุ่มบริหารการใช้น้ำ

4. ดำเนินการเลือกผู้นำ (ดูรายละเอียดการเลือกผู้นำแต่ละตำแหน่งในบทที่ 2 องค์ความรู้ใช้น้ำชลประทาน)

● ชี้แจงกติกาผู้มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน เช่น ครอบครั
ละ 1 เสียง ผู้เช่ามีสิทธิหรือไม่?

● ชี้แจงวิธีการเสนอชื่อผู้นำ และการรับรองชื่อบุคคลที่ได้
รับการเสนอ ว่าต้องมีมากกว่ากี่เสียง

- ชี้แจงวิธีการออกเสียงลงคะแนน
- ชี้แจงตำแหน่งและหน้าที่ของผู้นำแต่ละตำแหน่ง
- ผู้มาประชุมเสนอชื่อบุคคลเป็นผู้นำ
- ลงมติเลือกผู้นำ
- เมื่อได้ผู้นำแล้วให้ผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นผู้นำ กล่าวแสดง

ความรู้สึก ถ้าเป็นไปได้ ให้สัญญาว่าจะทำงานเพื่อความยุติธรรม

5. วาระอื่น ๆ ก่อนเปิดประชุม ให้ผู้มีเกียรติที่เป็นประธานในที่

ประชุมกล่าวเปิดประชุม

(6) การประชุมสมาชิกผู้ใช้น้ำเพื่อเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ และจัดทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มบริหารฯ

6.1 เลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกผู้ใช้น้ำในกลุ่มได้เลือกผู้นำของตนได้อย่างอิสระและเป็นประชาธิปไตย โดยดำเนินการตามข้อ 5.1

6.2 จัดทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ กลุ่มบริหารการใช้น้ำ ต้องมีระเบียบข้อบังคับจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งมีวิธีการ ดังนี้

1. เจ้าหน้าที่ชลประทานควรเสนอระเบียบข้อบังคับเบื้องต้นที่สอดคล้องกับแผนการจัดการน้ำในแต่ละด้าน เพื่อเป็นแนวคิด ซึ่งหัวข้อประกอบด้วย

● บททั่วไป เช่น กลุ่มบริหารฯ/สมาคมฯ ความเป็นนิติบุคคล ด้วยกฎหมายใด

● ชื่อและวัตถุประสงค์ขององค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน และโครงสร้างการบริหารงาน

● ขอบเขตของอำนาจการตัดสินใจ

● เกณฑ์การเป็นสมาชิกและการเข้าสู่ตำแหน่งกรรมการ

● สิทธิขั้นพื้นฐาน อำนาจและกฎข้อบังคับ การจัดสรรน้ำ และบำรุงรักษา

● การเงิน

● การเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมข้อบังคับ

2. หลังจากนั้นให้สมาชิกกลุ่มพิจารณาปรับแก้ตามความเหมาะสม

3. จัดทำระเบียบข้อบังคับกลุ่มผู้ใช้น้ำ แล้วให้หัวหน้ากลุ่มผู้ช่วยหัวหน้ากลุ่มและสมาชิกลงนาม โดยมีเจ้าหน้าที่ชลประทานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเป็นสักขีพยาน

4.1.3 การขึ้นทะเบียน

ศึกษาได้จากหัวข้อ 2.8 การขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชีองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน บทที่ 2 องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

4.1.4 ขั้นตอนหลังจากเป็นกลุ่มบริหารการใช้น้ำ

(1) ให้ความรู้แก่คณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ประเด็นเรื่อง ที่ควรให้คณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ได้มีความรู้ ได้แก่

1. ขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่และสมาชิกผู้ใช้น้ำต่อการบริหารจัดการน้ำ

2. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่มบริหารการใช้น้ำ ในแต่ละตำแหน่ง และการบริหารองค์กร

3. วิธีดำเนินการเพื่อการแบ่งสรรน้ำและการดูแลบำรุงรักษา

4. การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่และกลุ่มบริหารการใช้น้ำ

5. การดำเนินการภายใต้คณะกรรมการจัดการชลประทาน

6. การจัดทำบัญชี การจัดตั้งกองทุน การตลาดและอื่น ๆ

ตามความต้องการของกลุ่มบริหารการใช้น้ำ

(2) เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการจัดการชลประทาน เพื่อวางแผน
สนับประจำฤดู

ดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 5 ของกิจกรรมที่ 9 การมีส่วนร่วมในการส่งน้ำและบำรุงรักษา โดยการแจ้งข้อตกลงการส่งน้ำแก่หัวหน้าองค์กรผู้ใช้น้ำ แต่ละระดับและสมาชิก โดยใช้หลักการการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. อำนาจในการตัดสินใจเป็นของสมาชิกผู้ใช้น้ำโดยคณะกรรมการจัดการชลประทาน

2. ขอตกลงที่สำคัญจะต้องตกลงในเรื่องปริมาณน้ำกับระยะเวลาที่ส่งน้ำ และเงื่อนไขการปฏิบัติในกรณีเร่งด่วน

3. สมาชิกผู้ใช้น้ำและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ และปฏิบัติตามข้อตกลง

4.2 การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน

ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการยกระดับ ขั้นตอนการยกระดับ และขั้นตอนหลังยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน ให้ใช้แนวทางตามข้อ 4.1 โดยปรับใช้ให้เหมาะสม ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานตามพระราชบัญญัติว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547 มีขั้นตอน ดังนี้

1. การจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรฯ สมาชิกไม่น้อยกว่า 7 คนเป็นผู้ก่อการลงลายมือชื่อ ยื่นคำขอต่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัด ตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด พร้อมร่างข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรฯจำนวน 4 ฉบับ บัญชีรายชื่อของผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกทั้งหมด จำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน และสำเนารายงานการประชุมของผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกเพื่อจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรฯ 1 ฉบับ โดยร่างข้อบังคับประกอบด้วย

- 1) ชื่อของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทาน
- 2) วัตถุประสงค์
- 3) ที่ตั้งสำนักงาน
- 4) ทุนซึ่งแบ่งเป็นหุ้น มูลค่าของหุ้น การชำระหุ้น การโอนหุ้น การขายคืนค่าหุ้น การ

เพิ่มทุนและการลดทุน

- 5) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินการ การบัญชี และการเงิน
- 6) คุณสมบัติของสมาชิก วิธีรับสมาชิก การขาดจากสมาชิกภาพ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของสมาชิก
- 7) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมใหญ่
- 8) การเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ การประชุมและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ
- 9) การเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการ
- 10) การแต่งตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้จัดการ

2. เมื่อนายทะเบียนในกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดได้รับคำขอพร้อมร่างข้อบังคับแล้ว พิจารณาเห็นว่า การจัดตั้งเป็นไปตามมาตรา 5 และคำขอจดทะเบียนมีเอกสารครบถ้วน

ถูกต้อง ให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัดรับจดทะเบียนและออกไปทะเบียน จัดตั้งกลุ่มเกษตรกร ถ้านายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรไม่รับจดทะเบียน ต้องแจ้งผู้ยื่นคำขอเพื่อทราบ ซึ่งผู้ยื่นคำขอ มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยผ่าน นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรภายใน 30 วัน คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

3. ผู้ก่อการร่วมกันจัดประชุมใหญ่สามัญครั้งแรกภายใน 90 วัน นับแต่วันรับทะเบียน จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพื่อทราบการรับจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกร เลือกตั้งคณะกรรมการและ ผู้ตรวจสอบกิจการและการทำแผนการธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร เป็นต้น และให้คณะกรรมการเรียกประชุมใหญ่สามัญครั้งต่อไปภายใน 150 วัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชีของกลุ่มเกษตรกรปีละ 1 ครั้ง โดยมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

4. กลุ่มเกษตรกรฯ มีอำนาจปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

- 1) ดำเนินการผลิต การค้า การบริการ และดำเนินการธุรกิจอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ของสมาชิก
- 2) จัดให้มีสวัสดิการหรือการสงเคราะห์แก่สมาชิกและครอบครัว
- 3) ให้บริการต่าง ๆ แก่สมาชิก โดยเรียกหรือไม่เรียกค่าตอบแทน
- 4) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก
- 5) ร่วมทุนในการประกอบกิจการกับกลุ่มเกษตรกรฯ
- 6) รับฝากเงินประเภทออมทรัพย์หรือประเภทประจำจากสมาชิกหรือกลุ่มเกษตรกรอื่นตามระเบียบที่ได้ความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์
- 7) ใ้กู้ ให้สินเชื่อ ให้ยืม ให้เช่าซื้อ โอน รับจ้างหรือรับจ่านำซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก

8) จัดให้เดิมา ซื่อ ถือกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สิน ครบครอง กู ยืม เซ้า เซ้าซื่อ รับโอนสิทธิ การเช่าหรือสิทธิการเช่าซื่อ จำนองหรือจำนำ ขายหรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใด ซึ่งทรัพย์สิน

9) กระทำกิจการอื่นใดที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องในการจัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกรฯ โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

หลังจากจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานแล้ว ให้นำมาขึ้นบัญชีกับกรมชลประทาน โดยศึกษาได้จากหัวข้อ 2.8 การขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชีองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน บทที่ 2 องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

การจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรฯ สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2547

4.3 การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

เป็นสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน

ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการยกระดับ ขั้นตอนการยกระดับ และขั้นตอนหลังยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน ให้ใช้แนวทางตามข้อ 4.1 โดยปรับใช้ให้เหมาะสม ซึ่งขั้นตอนในการจัดตั้งสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประชุมสมาชิก เพื่อ

- ลงมติให้ความเห็นชอบต้องการดำเนินการขอจดทะเบียนเป็น “สมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน”

- ลงมติให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับชื่อของสมาคม กฎระเบียบข้อบังคับของสมาคม และยินยอมที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสมาคม

- เลือกตั้งสมาชิกด้วยกันไม่น้อยกว่า 3 คน เป็น “ผู้เริ่มการ” เพื่อเป็นผู้แทนในการยื่น

ขอจดทะเบียนและจดทะเบียนเป็นสมาคมต่อนายทะเบียน

ขั้นตอนที่ 2 การจัดเตรียมเอกสารประกอบคำขอจดทะเบียน

- บันทึกรายงานการประชุมสมาชิก
- กฎระเบียบข้อบังคับสมาคมเป็นการบริหารจัดการน้ำและบำรุงรักษาโดยสมาชิกมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ และมีวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานเพื่อไม่แสวงหากำไรแบ่งปันกัน ตลอดจนเพื่อไม่เป็นการแสวงหาผลทางการเมือง
- บัญชี ชื่อ นามสกุล อายุ ที่อยู่ ของ “ผู้เริ่มการ” เอกสารต้องมีไม่น้อยกว่า 3 ชุด

ขั้นตอนที่ 3 ผู้เริ่มดำเนินการขอจดทะเบียนพร้อมแบบเอกสารที่จัดเตรียมไป 3 ชุด พร้อมกับแบบคำขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียน โดยยื่นที่

- กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตที่ตั้งของสมาคมตั้งอยู่ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นนายทะเบียน)

- ต่างจังหวัด สำนักงานปกครองจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นนายทะเบียน)

ขั้นตอนที่ 4 ดำเนินการจดทะเบียนโดย “ผู้เริ่มการ” หลังจากได้รับหนังสือแจ้งอนุญาตรับจดทะเบียนจากนายทะเบียนโดยเสียค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนประมาณ 1,500 บาท และรับทะเบียนซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคลในรูปสมาคม เริ่มตั้งแต่วันที่นายทะเบียนลงนามในทะเบียน

ขั้นตอนที่ 5 การดำเนินการหลังจากได้รับการจดทะเบียนเป็น “สมาคม” ผู้เริ่มการต้องดำเนินการหลังจากได้รับทะเบียนแล้ว ผู้เริ่มการจะจัดให้มีการประชุมสมาชิกโดยให้สมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด โดยมีการดำเนินการสำคัญดังนี้

- เลือกตั้งสมาชิกด้วยกัน เป็นคณะกรรมการบริหารสมาคมชุดแรก โดยมีตำแหน่งสำคัญ ดังนี้

1. นายกสมาคม (หัวหน้าและเป็นผู้แทนในนามของสมาคม)
2. อุปนายกสมาคม (ผู้ช่วยนายกสมาคมและทำหน้าที่แทนนายกสมาคม)
3. เลขานุการ (ดูแลกิจการของสมาคมและดูแลด้านเอกสารต่าง ๆ)
4. เภรัณยิก (การเงิน)
5. ปฎิคม (ประชาสัมพันธ์และดูแลการประชุม)

- ผู้เริ่มการ ส่งมอบทะเบียนและการดำเนินงานต่าง ๆ แก่ คณะกรรมการบริหารสมาคมชุดแรก

ขั้นตอนที่ 6 การดำเนินงานสมาคมโดยคณะกรรมการบริหารสมาคมชุดแรก

1. แจงรายชื่อของคณะกรรมการบริหารสมาคมชุดแรกโดยใช้หลักฐานเช่นเดียวกับผู้เริ่มการ (ชื่อ นามสกุล อาชีพ ที่อยู่ ฯลฯ) แก่นายทะเบียน (สถานที่จดทะเบียน) ภายใน 30 วันนับแต่วันที่ประชุมและรับมอบงาน
2. ประชุมสมาชิกเพื่อสมัครเป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ พร้อมชำระค่าธรรมเนียมการเข้าเป็นสมาชิก
3. ดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสมาคมและกฎหมายที่รับรองจนครบกำหนดวาระในตำแหน่งตามที่กำหนดไว้ในกฎระเบียบข้อบังคับของสมาคม

หลังจากจดทะเบียนสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทานแล้วให้นำมาขึ้นบัญชีกับกรมชลประทานโดยศึกษาได้จากหัวข้อ 2.8 การขึ้นทะเบียนและขึ้นบัญชีองค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน บทที่ 2 องค์กรผู้ใช้น้ำชลประทาน

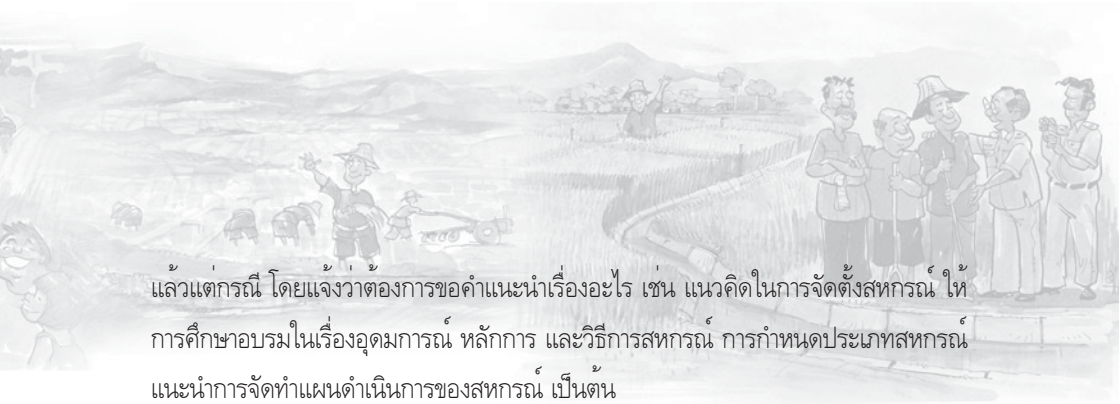
การจัดตั้งสมาคมผู้ใช้น้ำชลประทาน สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 บรรพ 1 ลักษณะ 2 หมวด 2 ส่วนที่ 2 ว่าด้วย “สมาคม” มาตรา 78-109

4.4 การยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน

เป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน

ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการยกระดับ ขั้นตอนการยกระดับ และขั้นตอนหลังยกระดับจากกลุ่มบริหารการใช้น้ำชลประทาน เป็นสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน ให้ใช้แนวทางตามข้อ 4.1 โดยปรับใช้ให้เหมาะสม ซึ่งในการจัดตั้งสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คณะบุคคลซึ่งประสงค์จะจัดตั้งสหกรณ์ควรมีตัวแทนในการประสานงานหรือมีหนังสือเรื่องการจัดตั้งสหกรณ์ ยื่นต่อสำนักงานสหกรณ์จังหวัด หรือหน่วยงานในพื้นที่

แล้วแต่กรณี โดยแจ้งว่าต้องการขอคำแนะนำเรื่องอะไร เช่น แนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์ ให้การศึกษายอบรมในเรื่องอุดมการณ์ หลักการ และวิธีการสหกรณ์ การกำหนดประเภทสหกรณ์ และแนะนำการจัดทำแผนดำเนินการของสหกรณ์ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 จัดให้มีการประชุมผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์ เพื่อคัดเลือกคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ จำนวนไม่น้อยกว่า 10 คน ตามมาตรา 34 วรรคแรก หลักการ วาระการประชุมที่ต้องมี คือ วาระเกี่ยวกับการคัดเลือกคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ ไม่น้อยกว่า 10 คน และควรมีวาระการประชุมอื่น ๆ ด้วย เช่น

(1) ให้การศึกษายอบรมเรื่อง อุดมการณ์ หลักการ วิธีการทำธุรกิจ ตลอดจนเรื่องทั่ว ๆ ไปของสหกรณ์ แก่ผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิก

(2) เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดประเภทและวัตถุประสงค์ของสหกรณ์เพื่อให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

(3) เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการกำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ เพื่อให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ใช้ประกอบการพิจารณาจัดทำแผนต่อไป

(4) เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการร่างข้อบังคับของสหกรณ์ เพื่อให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ใช้ประกอบการพิจารณาร่างข้อบังคับต่อไป

วิธีการ

1. มีผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. ผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ต้องอยู่ในที่ประชุมด้วย
3. ให้คัดเลือกคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ไม่น้อยกว่า 10 คน แล้วให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์เลือกในระหว่างกันเองเป็นประธาน รองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก
4. ให้มีสมุดจดรายงานการประชุมเพื่อจะบันทึกเรื่องที่ได้มีการประชุมทั้งหมด แล้วให้ประธานในที่ประชุม และเลขานุการที่ประชุม ลงลายมือชื่อในท้ายรายงานการประชุมด้วย

ขั้นตอนที่ 3 ให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์จัดให้มีการประชุมคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์เพื่อพิจารณา

(1) เลือกประเภทของสหกรณ์ที่จะจัดตั้งและกำหนดวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ (ซึ่งนี้ควรนำข้อเสนอของที่ประชุมตามขั้นตอนที่ 2 มาร่วมพิจารณาด้วย)

(2) กำหนดระยะเวลาในการรวบรวมสมาชิก (ใบสมัคร) เพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกตามมาตรา 34 (3) (ควรมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ)

(3) กำหนดแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ตามมาตรา 34 (2) (แผนจะจัดทำได้ต่อเมื่อมีข้อมูลสมาชิกแล้ว) ดังนั้น ที่ประชุมควรพิจารณากำหนดกรอบแผนโดยนำข้อเสนอของที่ประชุมตามขั้นตอนที่ 2 มาพิจารณาดูด้วย และควรมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผน

(4) พิจารณาร่างข้อบังคับของสหกรณ์

วิธีการ

1. ให้มีสมุดจดรายงานการประชุม เพื่อจดบันทึกเรื่องที่ได้ประชุมทั้งหมดไว้ให้ชัดเจนแล้วให้ประธานคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์และเลขานุการคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์เป็นผู้ลงลายมือชื่อในท้ายรายงานการประชุม

2. การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกและทำแผนดำเนินการ หากได้รับมอบหมายให้ผู้ได้รับผิดชอบในการจัดทำ เมื่อได้ทำเสร็จแล้วต้องนำมาให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ได้พิจารณาก่อนนำไปประกอบการขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียนสหกรณ์ การพิจารณาควรจะทำในลักษณะของการประชุมคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์

ขั้นตอนที่ 4

เมื่อได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่ 3 แล้ว ให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์จัดให้มีการประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิก เพื่อพิจารณากำหนดข้อบังคับของสหกรณ์ หลักการ วาระการประชุมที่ต้องมี คือ การพิจารณากำหนดข้อบังคับของสหกรณ์ตามที่คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ได้จัดทำร่างไว้

และควรมีวาระการประชุมอื่น ๆ ด้วย เช่น

- (1) แจงประเภทของสหกรณ์ที่คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ได้เลือกไว้ รวมทั้งวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ที่คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ได้กำหนดไว้
- (2) แจงแผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมที่คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ได้จัดทำไว้
- (3) เรื่องอื่น ๆ ที่เห็นว่าสมควร

วิธีการ

1. ผู้เข้าร่วมประชุมต้องไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกตามบัญชีรายชื่อผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิก ซึ่งได้ทำไว้แล้วตามขั้นตอนที่ 3
2. ให้มีสมุดจรรยาบรรณการประชุม เพื่อจดบันทึกเรื่องที่ได้ประชุมทั้งหมด แล้วให้ประธานคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์และเลขานุการ คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์เป็นผู้ลงลายมือชื่อในท้ายรายงานการประชุมด้วย

ขั้นตอนที่ 5

ยื่นขอจดทะเบียนสหกรณ์ตามมาตรา 35 หลักการ ให้คณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ยื่นขอจดทะเบียนสหกรณ์ต่อนายทะเบียนสหกรณ์ โดยมีคำขอจดทะเบียนซึ่งคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ได้ลงลายมือชื่อแล้ว ยื่นต่อนายทะเบียนสหกรณ์พร้อมเอกสารดังนี้

- (1) สำเนารายงานการประชุม ตามมาตรา 34 อย่างน้อย 2 ชุด คือ
  - การประชุมผู้ซึ่งประสงค์จะเป็นสมาชิกของสหกรณ์
  - การประชุมผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกสหกรณ์
- (2) แผนดำเนินการเกี่ยวกับธุรกิจหรือกิจกรรมของสหกรณ์ตามขั้นตอนที่ 3 จำนวน 2 ชุด
- (3) บัญชีรายชื่อผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกพร้อมลายมือชื่อและจำนวนหุ้นที่จะถือ จำนวน 2 ชุด
- (4) ขอบังคับฉบับตัวจริง 4 ฉบับ และสำเนา 6 ฉบับ

วิธีการ ยื่นขอจดทะเบียนต่อนายทะเบียนสหกรณ์ ให้ประธานคณะผู้จัดตั้งสหกรณ์ทำหนังสือนำส่งเอกสารทั้งหมดต่อสหกรณ์จังหวัด ในการประชุมทุกครั้งต้องแจ้งสหกรณ์จังหวัดเพื่อเข้าร่วมประชุมและแนะนำการดำเนินการต่าง ๆ แก่ที่ประชุมด้วย

หลังจากจดทะเบียนสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทานแล้วให้นำมาขึ้นบัญชีกับกรมชลประทาน การจัดตั้งสหกรณ์ผู้ใช้น้ำชลประทาน สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากพระราชบัญญัติสหกรณ์

พ.ศ. 2542

